

חוברת מ'י

(נוסד בשנת תרע"ג כפולין)

שנה י'
(להופעתו בארצות הברית)

חדש כסלו, תרצ"ז

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בחשתתפות נאוני וגדולי דורנו שלימ"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בזוירעה ובנדון (פולין)
ואב"ד בטשמשאקאוו (גאליציען), וכעת בשיקאגא.

מחיר "הפרדס" לשנה:

בחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 10

DECEMBER, 1936.

Number 9.

RABBI S. A. PARDES, Editor

1402 Independence Blvd.

Chicago, Illinois

Phone: ROckwell 3290

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

תבן הענינים

הדליקו את הנר. — בימים ההם בזמן הזה. — יהודי פולין. — ראש דבני
א"י. — המוסד עזרת תורה. — מכתב הנאון רי"ל גרויבארט. — טהרת
משפחה. —

ה מ ע ר כ ת

- (נ) נר מערכי וחנוכה. — — — — — הרב רי"ל גרויבארט, טאראנטא
(נא) מקדים תרומה לבכורים — — — — — הרב רחב"צ נטולוביץ, לואיסוויל
(נב) בדין חצי עבד וחצי בן חורין — — — — — הרב רח"י קארב, שיקאגא
(נג) מסירה לצבור — — — — — הרב יצחק הוטנר, ברוקלין, נ. י.
(נד) בענין מזיק מתנות כהונה — — — — — הרב שרגא ליב בריל, ברוקלין, נ. י.
(נה) לשמה בנט — — — — — הרב שמואל גערשטענפעלד, ניו יארק, נ. י.
(נו) בענין נר תושב — — — — — הרב אהרן חיים צימערמאן, שיקאגא, אילל.

ד ב ר י א ג ד ה

חלומות וחנוכה — — — — — הרב רי"ל גרויבארט, טאראנטא
בעולם היהדות והרבנות

וער הישיבות דשיקאגא, — בתי ת"ת החרדים כא"י. — אברות גדולות בארץ
ובגולה. — חגי נשואין. — פיטסבורג. — מכתב ברכה. — חג בר מצוה
בעקרון אהיו. — כואכם לשלום. — חוק הכשר של מדינת ניו יארק. — שיר
השידים אשר לשלמה. — חשש יי"נ ביי"ש לכל השנה. — עזרת תורה, שיקא-
גא. — תוצרת הארץ. — חידה. —

מודעות בעולם התורה ועולם הכשרות והמסחר.

עזרת תורה

בימי חנוכה הבאים, אשר מדליקים נרות
חנוכה לזכרון חשמונאי ובניו, אשר המה לחמו
במסירת נפשם בעד התורה ויהדות, העת
לזכור חשמונאי דורנו, ולשלוח נרבה ותמיכה
להמוסד "עזרת תורה" אשר זה עשרים שנה
עובר במס"נ לשלוח תמיכה לאלפי משפחות
רבנים ות"ח באירופה וא"י, ובפרט לרבני
סוביטה, אשר עובדים בחרף נפשם לחזוק
תורה ויהדות שם. המה סובלים חרפת דעב
ממש, והתמיכה מ"עזרת תורה" ממש פקוח
נפשות.

עזרו המוסד "עזרת תורה" וד' יגין בעדכם.
ותזכו לראות בנחמת ציון וירושלים.

ישראל הלוי ראָוענפערן, נשיא

EZRAS TORAH FUND

673 Broadway, New York, N. Y.

הפרדס דו-שבועון

כבר הכרזתי כמה פעמים אשר לרגלי
מאמרים בתורה הנחוצים להפרדס, ולרגלי
מאמרים הנוגעים לתורה ויהדות, ובפרט
בכשרות, מוכרח אנכי להדפיס "הפרדס" פעמים
בחדש, ונחוצה עזרת דמי החתימה, סך שלשה
דולרים דמי שנתי.

השנה הזאת שנה העשירי ל"הפרדס", רצוני,
אי"ה בחדש ניסן שנת תרצ"ו להדפיס ספר
"היובל" של "הפרדס".

העורך והמו"ל.

הדליקו את הנר

מה אתה רואה והנה מנורת זהב, מה אלה אדוני,
לא בתיל וזא בנת כו אם ברוחי אמר ד'.

(זכרו' ב').

הראה לו עם ישראל בצורה של מנורה. המאיר לעולם, היהדות מאיר לאנושיות כולה, את המנורה, זהו האור הטמיר ונעלם, הארה בלתי פוסקת מנישמת אדם לנר אלקים....

"ברוחי אמר ד'! כל רעם וכל סערה ממזרח או ממערב ידחו אחרנית וכך לא יגעו.

אש דולקת בלי הפסק בפתילת המנורה של היהדות כולה. אש תמידית שאינה כבה בפני כל רוח.

הנרות הללו — אנו מדליקין בכל דור ודור, ומה גדול חיובנו להדליק בדרורנו אנו, דור שכולו הוכה בסנורים, דור ריק מתורה ויהדות, דור שכל חיתו יער הדורסים מנחמים ושואנים לטרף, עלינו להדליק המנורה, המלמד לאדם דעת, כל נישמה ונשמה, — נר אלקים הוא. "נר ד' נישמת אדם".

ה ד ל י ק ו א ת ה נ ר !

בימים ההם בזמן הזה...

בתקופת החשמונאים, היונים פרשו רשתם על הרי ציון, נכנסו להיכל ד'. וגם אמרו לעשות כליון בעם ישראל לבלות הגוף והנפש יחד. המה נקראים עד היום מלכות יון הרשעה. המה ידעו לצודר נפשות מישראל, לקקים מתוך העם בוגדים ומורדים באלקי ישראל, והמה באו להיכל ד' לבית מקדשנו, ויטמאו את כל הקודש לנו.

"נכנסו היונים וטמאו כל השמנים".

לא די להם הלחץ ההוכחי אשר לחצו את עם ישראל, כי גם רצו לעקור את יסודש נפשים וקיומם, של בני ישראל, להכיות את נשמתם.

ואז כמו נבורי רוח של עם ישראל, אשר איש ד' בעור בקרבם על הרע שנעשה ומסרו את נפשים לקיום העם ונשמתו. על-ידי הפך של שבין שנשאר טמון בחותמו של כהן גדול, — נעשה גם, האור של איש טהורה שנשאר שמור בלבבות היהודים המעטים נעשה ללהב והדליקו

ממנו שמונת ימים, יותר משבוע שלם, המסמל את היקף העולם ההולך ומגיע עדי עד.

מלחמת היונים נגד קיומו של עם ישראל, מתקים בזמנים שונים, בדרורנו מלכות סוביטה הרישעה, אשר ישם דורו של ישמר, ממש ובפועל, מצב איום ונורא, השמידו מליוני יהודים, סגרו בתי כנסיות, ישיבות, בתי תלמוד תורה, הכבירו אכפז על "כלי קודש", על הרבנים, ועל כל נושאי דגל התורה והמסורה. מה שלא עלה בימי אנטיוכוס ומרשיעי ברית בשעתו עלה בידי סטלין ומרשיעי ברית אשר אתו. רבני ישראל נרדפים על צואר, לקוחים לחרפת רעב, ליסורי מות ממושכה, אין קהלה דתית, ואין שחיטה דתית, ואין מוסד דתי, "ראה ד' והביטה".

הדור הצעיר נגזל מאתנו, מכריחים לחלל שבת ומועד, עוד מספר שנים ולא ימצא שם יהודי מן הדור הצעיר אשר ידע קרוא מלה עברית, אשר ראה בעיניו בית כנסת, דורו של שמד. כהיום אנו צריכים הנס, של פך שמן. ניצוץ טהור בלב יהודי עולה ללהב ומכלה כל הקוצים, אנו בטוחים אשר הנס יבוא ושוב החל העבודה בבית ד' כמאז ומקדם.

יהודי אמריקה, המה יושבים ודוממים, וישנם עוד עתונות אשר מחפים עליהם, ומדפיסים ידיעות כוזבות, עלינו להרים קול על מלכות הרשעה הזו ולגלות חרפתם לעיני כל העולם.

נ ע ש ה ה נ ס . . .

יהודי פולין

יהודי פולין אין קין לצרותיהם, הגזירות מתחדשות בכל יום ויום, להרס את ענפי החיים הכלכליים ליהודים, במשך השבועות האחרונים קרו ויאתיו בחיים היהודים מקרים מחזירים ומאורעות מוזעזעים, אחינו בית ישראל נתונים בצרה ובשיבה.

מעשה פשיטיק ויכיה, משפט שהרוצחים והנרצחים המכים והמוכים נדונים ביחד, אלה אשר ניסו להגן על עצמם לפני הבאים עליהם להרנם ולשרדם נדונו ביחד עם אלה שהרגו, טבתו ולא חמלו על נשים וטף, המשפט הזה יותר מעליב ממעשה הרצח בעצמו... ונוכחנו

בשלישים ושבעה קולות נגד שלשים ואחד קולות עבור הרב חרל"פ.

הרב רי"א הערצאג, האישי הגדול מרבבה אשר קנה שם גדול עוד משחר טל ילדותו בתור עילוי גדול מופלג ומצוין במינו, רואים אנו אותו כיום בתור איש האשכולות, גאון אדיר ונפלא בחריפתו ובקיאתו כאחד משרי הראשונים, צולל במים אדירים של ים התלמוד והפוסקים, ומעלה פנינים בירו ומחדש דברים לאמתה של תורה וכבר נדפסו ממנו קונטרס גדול בתורה בשם "דברי יצחק" נספח לספר "אור הישר" למס' בכורות מחותנו הגאון שליט"א והרבה מאמרים נדפסו ממנו ב"הפרדס", ראו גאוני הרוד ויהללוהו, הוא נואם מצוין ממדרגה ראשונה, הוא בתור איש המדע והמושגם בכל מיני סגולה אשר יד ושם לו בפלוסופיא ובמדע בהצטיינות כאחד הגדולים, ויפיותה של יפת משמשת לו כפרפראות לחכמת התורה באהלי שם. ובשנה זו יצא לאור מאתו כרך הראשון, (מחמשת הכרכים) של ספר גדול וחשוב על תוקות המישפט בהלכה ובמדע, ספר נפלא ויחיד במינו.

זכורני לפני י"ב שנה הייתי משובתי שבת בבית הגאון שליט"א בעירו דובלין, והכרתיו לאיש המורם בעם, גאון עצום בתורה וביראה. הסתכלתי על כל תהלכותיו והתנהגותיו, והכרתיו לצדיק תמים, מושל ביראת ר' טהורה. ומאז תמיד דברתי בשבחיו ותהלותיו של האדם הזה הגדול בענקים. ענק הרוח גדול המוח והלב, כעת הגאון "יצחק" שליט"א עולה להר המוריה, לקרב ולאחד לבן של ישראל לאביהם שבשמים. לוי זה העולה מבית לוי, ישומר משמרת הקודש מדור דור יהיה לנו לכהן המכתן העומד ומשמש עבודת הקודש בעיר הקודש אשר בארץ הקודש האחד המיוחד שבתבורה, יהי בין בוני הארץ המשיפיעים בעם על היסודות דרכי התורה והחכמה.

ואליכם יקירי ירושלים מכל המפלגות אקרא בקול גדול. קול ד' חוצב להבות אש, הפירו את הקנאות הנכר אשר בתוכם, הריכו כבוד התורה, כבוד הרבנות בארץ ישראל, וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט), לא חרבה ירושלים, אלא על שבוזו

שבמקום המישפט שם הרשע. מעשה פשיטוק הביא לידי פוגרומים, דם יהודי נקי נשפך ברחובות בפולין, אלפי משפחות יהודים ננזרו לעוני.

עומד המיניסטר בסיים הפולני, וצועק כי הוא נגד מעשה האנטישמיים, אבל מובן לכל הצביעות בזה, כי הממשלה היה בכוחה להשיקט ברגע אחת כל הרציחות והשוד והשבר הנעשה ליהודים.

קרבו הימים לגזירת השחיטה, אשר יבוא לפועל ביום הראשון לחודש יאנואר שנה החדשה למספרם. אישר תשים קץ לפרנסת אלפי משפחות יהודים ובפרט להשבוים ולרבנים, ויצרכי הקהלה,

יש לנו אב זקן בשמים המשיגית על עמו המעונה והמדוכא וכמו שלא מאסנו וגעלנו בימי חמץ ואנטיוכם ובימי כל הצוררים השונים לתקופותיהם, כן כל יטשנו בימי פולין הרשעה, עם מלומד בנסים אנחנו, אנו אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, עלינו יהודי כל המדינות להתאחד, להתכנס, ולעורר המלוכות שיבואו לעזרה ליהודי פולין. הנתונים לביוה ולמשיכה.

הבט ששמים וראה!

ראש רבני ארץ ישראל

ביום ג' וישב, טו"ב כסלו (תרצ"ו) התקיים בירושלים עיר הקודש תוכב"א הבחירות לרב ראשי בא"י. נבחר לראש רבני א"י הוד כבוד הגאון הגדול איש האשכולות אוצר התורה והיראה תפארת הרבנים והדרם הרב ר' יצחק אייזיק הלוי הערצאג שליט"א אב"ד כדובלין ורב ראשי למדינת אירלנד החפשיית.

ועד הבחירות היו שבעים, מרבנים ויהודים חשובים, ארבעים ושתים רבנים, ועשרים ושמונה יהודים חשובים, שתי רבנים לא יוכלו לבוא מפאת מצב בריאותם, והיו ששים ושמונה. רבנים שעמדו לבחירות היו הגאון רי"א הלוי הערצאג שליט"א והגאון ר' יעקב משה חרל"פ שליט"א ונבחר הרב רי"א הערצאג:

— ירושלים; ר' יוסף רב הכהן — חדרה; ר' יצחק אייזיק פירמן — נחלת יצחק; ר' משה אביגדור עמיאל — תל אביב; ר' משה היריה — תל אביב; ר' משה אוסטרובסקי — ירושלים; ר' מרדכי שמואל קרול — כפר חסידים; ר' עובדיה הדאיה — ירושלים; ר' עמרם אברוביץ — ירושלים; ר' צבי מקובסקי — תל אביב; ר' צבי שטיינמן — רחובות; ר' ראובן כץ — פתח-תקוה; ר' רפאל ענתבי — צפת; ר' שלמה זלקינד לאנדרס — רמת-גן; ר' שמואל עזראן — ירושלים; ר' שלום לוי — תל-אביב; ר' שמואל אהרן וועבער — ירושלים; ר' חיים בנאיו — חברון-ירושלים; ר' מאיר סטאלביץ — ירושלים. בס"ה 42 רבנים.

ה ב ו ח ר י מ ט ע ס ה ק ה ל ו ת
ה' מנחם אוסישקין — ירושלים; ה' אברהם אלמליח — ירושלים; ה' יוסף אלישר — ירושלים; ה' נסים אלחריף — טבריה; הרב מאיר ברלין — ירושלים; ה' נחום ביגר — טבריה; שמואל בן-שבת — חיפה; שמעון גרינבערג — רחובות; שבתאי וויס — תל-אביב; אברהם טביב — שיבת-ציון; יעקב שלמה כהן — תל אביב; מ. ג. לוי — חיפה; מאיר לאנירו — ירושלים; רב לובמאן — ראשון לציון; חיים מוטרו — תל-אביב; מ. מזרחי — שערים; ש. מאירסון — חדרה; מ. סופר — חיפה; דניאל סירקיס — תל-אביב; חיים סלומון — ירושלים; יהודה ענתבי — צפת; משה פורהרצר — צפת; אברהם פרנקו — חברון; אברהם צארום — ירושלים; י. קדיביצקי — חיפה; פנחס רפורט — תל-אביב; אבנר שלוש — תל-אביב; שלמה שמעמפר — פתח-תקוה. סך הכל 28 בוחרים מטעם הקהלות.

המוסד עורת תורה

לרגלי היוקר השורר במדינת סוביטה, אשר יום יום באים מכתבים מרבני ישראל, שובי"ם ות"ח בצעקות גדולות ומרות, אשר אין סוף לחרפת רעב השורר שם, כליון גוף ונשמה, ולרגלי גזירת השחיטה במדינת פוילין אשר יבוא

בה ת"ח, ומי יורע אם כל המאורעות בא"י לא היה אלא על ביוון התורה, כעת התאחרו יחד תחת רגל גאון הרור הזה, תשימו נזר תפארה לראשו, נזר השלום והאחדות, עד יבוא העת כי יבוא ישילה, ואז יקרא לך עיר הצדק, קריה נאמנה, ונזכה להבטחת "כי מציון תצא תורה ודבר ר' מירושלים".

לפני חצי שנה נבחר הגאון הגדול הצדיק הרב ר' פסח צבי פראנק שליט"א לרב אב"ד בירושלים עה"ק. בתקוה אשר הרב הערצאן והרב פראנק יתאחרו לעוברת הקורש בעיר הקודש. הרב רי"א הערצאן, הוא בנו של הרב הגאון הכפורסם מו"ה יואל הערצאן ז"ל, רב בפאריז, מח"ס אמרי יואל, וחתנו של הרב הגאון הגדול מו"ה שמואל יצחק הילמאן שליט"א, ראב"ד בלונרין, וכעת בירושלים עה"ק מח"ס אור הישר על מסכתות.

בחירת רב הראשי בא"י תהי' למזל ולהצלחה לעם ישראל בא"י בפרט, ולכל הגולה בכלל. בימיו ובימינו נזכה לראות ירושלים בבנינה, בביאת מלך המשיח בבי"א.

רשימת הבוחרים הרבנים ורשימת הבוחרים מטעם הקהלות:

ה ב ו ח ר י מ ט ע ס ה ק ה ל ו ת
יעקב מאיר — ירושלים; ר' אליהו מרדכי ולקובסקי — ירושלים; ר' אליהו אהרן מילר — קובסקי — תל אביב; ר' אברהם פילוסוף — ירושלים; ר' אברהם ליב וילברמן — צפת; ר' אליהו ריינא — חיפה; ר' בנימין אלקוציר — ירושלים; ר' ברוך מרקוס — חיפה; ר' בנימין לוי — ירושלים; ר' בן-ציון עוזיאל — תל אביב; ר' דוב הכהן קוק — ירושלים; ר' חזקיה שבתאי — ירושלים; ר' חנניא גבריאלי — ירושלים; ר' חיים שלמה עראקי — ירושלים; ר' יוסף מ. הלוי — ירושלים; ר' יהודה לייב הכהן פישמאן — ירושלים; ר' יהודה שאקו — ירושלים; ר' יהושע פלאג'י — צפת; ר' יוחנן זופיביץ — טבריה; ר' יצחק מאיר בן-מנחם — פתח-תקוה; ר' יהושע קניאל — חיפה; ר' יצחק יעקב וואכטר פויגל — ירושלים; ר' יוסף רב הכהן — חדרה; ר'

מכתב הסכמה מהגאון רי"ל גרויבארט שליט"א, האב"ד בטורונמו קנדה, להכשרו של הרב רש"א פרדס על ה"דזשאנקעט רענעט פראפארירישאנס".

ב"ה כ' כסלו תרצ"ו

תשובה

על "דזשאנקעט" רענעט
פראפארירישאנס

"JUNKET" RENNET PREPARATIONS

נדרשתי לאשר שאלוני ע"ד "דזשאנקעט" רענעט פראפארירישאנס, שהכשיר הרב הגאון המפורסם מ' שמואל אהרן פרדס שי' בירחוננו הנכבד הפרדס. אין ההיתר צריך חזק עזר, וכבר מילתי אמורה בפרדס חלק ו' סימן ע"א, ובספר תבליים בנעימים ח"ד סי' כ"ג, בראיות ברורות די באר שהוא כשר לכתחלה ואין בל חשש. וידוע מ"ש בב"י יו"ד ס"ס קט"ו ר"ה והר"פ בשם ירושלמי (תרומות פ"ה סוף ה"ג וברכות פ"ד ה"ב), בשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המתיר.

יהודא ליב גרויבארט

אבד"ס טראנטא, קנדה

טהרת המשפחה

ועד הרבנים דניו יארק רבתי עושה תעמולה מרובה לטובת טהרת המשפחה, בזמן האחרון נתכנסו כמה פעמים, רבנים דניו יארק רבתי ובע"ב, לעשות תעמולה, מגבית גדולה, לבנות מקואות חרשות. ולתקן מקואות הישינות, חוב גדול וקדוש על העיר ניו יארק לבוא לעזרת הרבנים לאסוף סכום גדול לטובת טהרת משפחה.

טהרת משפחה זהו יסוד היהדות. באר חפרוה שרים. המה הרבנים שרי העם, יחפרו הכארות מקואות מים. כרוה נדיבי העם, נריבי העם יכרוהו. כירה זה מכירה, בכסף, המה יתנו הכסף, ואז יכנה בית ישראל, בקדושה וכטהרה.

לפועל כיום הראשון לחודש יאנואר לשנה החדשה למספרם. אשר יעשה קץ לפרנסת הרבנים והשובי"ם שם, מוכרח המוסד "עזרת תורה" לעשות מגבית גדול בכל ערי אמריקה וקנדה, אשר יוכלו לבוא לעזרת הרבנים וכלי-קודש ממדינות אלו.

ועד "עזרת תורה" שמטרתו לתמוך בירי הרבנים ויתר המשרתים בקדוש, נמצא כיום הזה במשבר גדול.

יהודי אמריקה, החרדים לדבר ר'! עומדים אנו לראבוננו בתקופה איומה ומרה, הולכים ונזדעזים הגבולין ונמחקו התחומין, ושם באי-דופה בתפוצות ישראל, בסוביטה ובפולין, עומדים רבני ישראל תחת תנאים מרים וקשים של הוסר לחם ממש. מי זה יעמוד מנגד ולכל להשיט יד עזר לאותם גדולי ישראל העובדים עוברת הקודש.

ורבני ישראל אשר באמריקה וקנדה שבאו הנה ממקומות מושבותיהם באירופה ושאתרי שנות ראו רעה היתה להם הרוחה וכיום הזה הנם עומדים בראש קהלות ישראל במדינה זו, החוב קדוש מוטל עליהם להודרו ולהטיף, ולעשות מגבית גדול ל"עזרת תורה". כי הלא מי כמוהם יודעים את הלחץ זה הרחק המעיץ על חבריהם הרבנים בסוביטה, ובפולניה. מי כמוהם יודעים ומבינים את ערכה הממשי של "עזרת תורה" המושיטה עזרה למאות ולאלפי הרבנים, המוצי"ם האדמורי"ם, הדמי"ם, ולשובי"ם ולכל ת"ח ומשרתי בקודש בכל תפוצות הגולה. מן הראוי איפוא שהמה יהיו הראשונים להתחיל במצוה, והמה יעזרו את הלבבות לנדב ולתרום תרומות ל"עזרת תורה".

הקול היוצא מרבני פולניא וסוביטה צולל באזנינו, הקוראים לנו, בקול בכי ויגון, אנא אחינו! עזרו לאחיכם הסובלים חרפת רעב, הצילו לנו מכליון, אנו ומשפחתנו!

המוסד "עזרת תורה" כולו כליל קודש לך, לתמיכת הרבנים באירופה, גדולה פקוח נפש, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא.

קומו נא! עזרו נא! תמכו נא!

סימן נ'

נר מערבי וחנוכה

(כ"א יז) סד"ה דבר כי לא תסמוך תורה באזהרותי על הנס.

ואף שפשטות לשון גמרא חגיגה כ"ו ע"ב מנורה לא כתיב בה תמיד הוא כמ"ש דש"י תצוה שלא דלקה תמיד, אך תוס' ד"ה מנורה הק' הא נר מערבי דלק תמיד ותי' דזה הי' ע"פ נס, והיינו דמתני' דלא תני מנודה מיורי בזמן שלא הי' נס ואף דתמיד הדליקו נר מערבי בבוקר כמ"ש ת"כ וספרי, מ"מ היו יכולים להטביל את המנורה לפני ההדלקה.

וראה זה פלא במד' תנחומא תצוה סי' ג' א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה נסים הי' במנורה משהיו מדליקים אותה מר"ה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת, והרבר מתמיה כי א"כ בטלה מצות הדלקה והטבת הנרות כל השנה, ועוד ק' כי ר"ח הי' בסוף ימי הבית וגם אחר החורבן כמ"ש תענית י"ג א' כראי הוא בית אלקיננו לאבד עליו טבילה פ"א בשנה וכן ראי' ממתני' מנחות ס"ד ע"ב העומר הי' נקצר ביטבת והיינו שכבר בטל העומר. ובימיו לא הי' עוד נס המנורה כמ"ש ביומא ל"ט ב' מ' שנה קורם חורבן הבית לא הי' נר מערבי דלק.

ובתשו' ויחי יעקב או"ח ל"ט הביא בשם אביו, דודי הג"ר יחיאל מיכל משעפס תי' על קו' ב"ו או"ח תר"ע למה קבעו ח' ימי חנוכה הא הנס הי' רק ז' ימים, ותי' שהנס הי' ניכר מיד כיום הראשון כשראו שגנר מערבי דלק כל היום הבינו כי תהי ברכה בשמן גם על מחר דא"כ למה דולק נר מערבי הא כל עימרו רק להדליק כל הנרות. ואף שגנר חנוכה הי' מאה ויטבעים שנה אחר שמעון הצדיק (חי ג"א תכ"ח וחנוכה ג' תקצ"ו) אך הא ביומא שם איתא שגנר אחר שמעון פעמים דלק. וכן שם שרק מ' לפני החורבן פסק לגמרי. ואם זכו לנס חדש נר חנוכה, פשיטא שגנר השכיח של נר מערבי הי' בימיהם. ובמתניתא מגילה י"א. העמידו את החשמונאים במעלה אחת עם שמעון הצדיק כמ"ש ולא געלתים בימי יונים שהעמדתי שמעון הצ' וחשמונאי ובניו, ומה שנוסף ומתתי' כהן גדול, פ' הא כפל לשון הוא. גם מ"ש כה"ג

במשנה לא נזכר נס נר מערבי שהי' דולק יותר מכל נרות המנורה, כי בתמיד פ"ג מ"ט איתא נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים וכו' מצאן שכבו מדשנן ומדליקן וכן שם פ"ו מ"א ומניח את המערבי דולק שממנו הי' מדליק את המנורה בין הערבים מצאו שכבה וכו' הרי שפעמים הי' כבה. ומה ש"מצא ב' נרות מזרחיות דולקים. לא מפני שהם דולקים בנס יותר מאחרים, כי פעמים הי' מוצא בבוקר שכל הנרות עורם דולקים כמ"ש הרע"ב אלא ששאר הנרות מכבס וכו' נרות אלו הי' מניחם דולקים מפני כי הטבתם צריכה להיות מיוחדת אחרי הקטורת כמ"ש ביומא י"ד ע"ב ול"ג ע"ב, ומה שאיתא בתורת כהנים אמר פי"ג סי' ז' להעלות נר תמיד שיהא נר מערבי דולק תדיר שממנו יהא מתחיל וכו' יהא מסיים אין חנוכה ע"פ נס אלא שצוה על נר מערבי שיהא דולק תמיד ע"י שיתנו בו שמן בבוקר, וראי' שסיים אח"כ כיצד נכנס וכו' מצאו שכבה וכו' כלשון משנה תמיד פ"ו מ"א, וכן מ"ש בספרי בהעלותך יאירו שבעת הנרות וכו' אי מערב עד בוקר יכול כולם ת"ל לפני ה' תמיד שיהי' נר מערבי תדיר שממנו מדליק את הנרות בין הערבים, הפי' כן שעל הכהן ליצוק בו שמן בבוקר כדי שידלק כל היום וכמ"ש רמב"ן תצוה על רש"י שפי' כל לילה קרוי תמיד והקשה עליו מספרי ומת"כ שאפי' ביום מדליק נר מערבי והוא תמיד לעולם.

ואמנם בת"כ שם סי' ט' איתא הערות עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל והיינו שהי' זמן שגנר מערבי דלק כל היום ע"פ נס וכן שבת כ"ב ע"ב וביומא ל"ט. אמרי' מ' שנה ששמי' שמעון הצדיק הי' הנס ואחר כך פעמים דולק ופעמים כבה. אך אפי' אם כבה היו יוצקים בו שמן בבוקר כי מ"ש בתורה תמיד קאי עליו ומצוה שידלק כל היום והתורה לא סמכה על הנס וכמ"ש רש"י שבת כ"ב ע"ב סד"ה ובה ובשו"ת רשב"א סי' ש"ט ובפי' הר"ש בשאנני לת"כ הנ"ל סי' ז' וכ"כ רמב"ן אמור

ברפיון, שהמצוה היא שהשלהבת תעלה מעצמה מאלי' ולא עליו המלאכה לגמור וכן נ' דעת תוס' שבת כ. ד"ה כדי דסני שתהא השלהבת עולה מאלי' וכ"כ הר"ש משאנך בפ"י ת"כ אמור פ"ג סי' ז' בפ"י השני עיי"ש שהביא הא דתני ר' חייא לסיועי' לשמואל דף כ. ועל כן פ"י התו"י דלא נגמרה עור הדלקה ע"י המדליק ואינה עבודה תמה.

אך קשה דזה דוקא אם חסר עוד מעשה ירי ארס כנתינת פתילה ושמן לא הוי עבודה תמה כמ"ש שם משא"כ הכא שהשלהבת תעלה מאלי', ויותר ק' דהא קי"ל בב"ק כב. כר' יוחנן דאשו משום חציו וכל מה שנעשה אח"כ הוי כאלו עשה הוא תיכף וא"כ הכא הוי עבודה תמה ובפרט דהכא קאי אליבא דרבא רבעי עבודת סלוק בהיכל מהו ורבא שם אמר קרא ומתניתא מסייע לר' יוחנן.

ונראה ליושב כי תוס' ישנים ס"ל כתי' ר"ן סנהדרין עז: ד"ה זרק ראשו משום חציו לא אמרי' רק גבי נזקין דארס מועד אפ"י שונג ואונס כמתני' ב"ק כו. אבל לא לגבי מיתה וכ"כ אס"ו ב"ק נ"ו. וע"כ הכא קאי לענין מיתה בידי שמים לא אמרי' אישו כחציו והדלקה לא הוי עבודה תמה. ולא ק' מב"ק כב: המדליק את הנדיש והוי עבד כפות לו פטור ממזון דקם לוי' בדרבה מיני' הרי דגם למיתה אישו כחציו, דבחי' הרשב"א שם כ' דפטור משום שהוא רורף ונעשה על הנדיש כרורף ששבר את הכלים ופטור וכ"כ תאס"ז ישם וכן כוונת תוס' כב: ד"ה בגדי וכ"כ מנחת חנוך מצוה נ"ז.

ועוד נראה דהכא לא יטיף לומר רב' מה שדולק עשה המדליק, כיון שהתורה הקפידה על זה שהשלהבת תעלה מאלי' ולא שהוא המתחיל יגמור ע"כ אין כל ההדלקה נקראת על שמו.

וכפירש במתני' זבחים קי"ב ע"ב המטיב את הנרות אין חייבים עליו משום זרות וכמ"ש שם קט"ו ע"ב משום שאינה גמר עבודה ופטור רק מיתה כמ"ש רש"י ר"ה אין בהם אבל לזקה וכמ"ש רמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"ה ואיך מביא כ"מ ראי' מתו"י שטעמו משום שאינה

הוא רק תואר כבוד, וידוע מקדמוניות שלא הי' כהן גדול.

והרמב"ם בפ"י המשנה תמיד פ"ג מ"ט מביא גם נר מערבי וכו' שלא כבה זמן הרבה כמו שהוא מפורסם אך בחבורו לא הזכירו וי"ל מפני שכ' פ"ג מתמידים הי"ב שהדלקת הנרות היא הטבתם וס"ל שהמנורה היתה דולקת תמיד גם ביום כמ"ש הכ"מ ואין נפ"מ בנס. אך דבריו נפלאים מאד, איר אפשר שהדלקה והטבה אחת היא הא זה נגד מ"ש תורה (שמות ל. ז. ה), בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות. ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים, הרי שהן שונות זה מזה. (ב) ונגד ת"כ וספרי, הנ"ל שתמיד קאי רק על נר מערבי ולא על כל הנרות. (ג) ונגד גמ' חגיגה דבמנורה לא כ' בה תמיד. (ד) ורמב"ם בעצמו מחלק בין הטבה להדלקה בפ"ט מביאת מקדש ה"ה וה"ז. וכבר תמה עליו בתשו' הרשב"א סי' ש"ט וסי' ע"ט עיי"ש, וא"א להחליט שהדברים ככתבם.

(ב) ועוד כ' הרמב"ם בפ"ט מביאת מקדש ה"ז דהדלקת הנרות כשרה בזרים ואם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליק, ותמוה הא כתוב בתורה בר"פ תצוה ונפ' אמור יערוך אותו אהרן ובניו ובר"פ בהעלותך דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות וברמב"ן תצוה (ל. ז) כ' הדלקת המנורה א"צ כהן גדול וכשרה ככהן הדיוט אבל לא בזר, ומה שהביא הכ"מ מקור לרמב"ם מיומא ב"ד: דהדלקה לאו עבודה היא ופרש"י משום דכיון שתדליק ברוב היוצא השלהבת עולה מאלי' וכיון שאינה עבודה מותרת לזר וכמו שחיטה שכשרה בזרים, הנה מ"ש בשם רש"י איננו בפ"י רש"י רק בתוס' ישנים. אך אין ראי' מגמ' לרין הרמב"ם כי שם מיירי רק לענין חיוב מיתה בדי' עבודות ומפיק הדלקת זר ממיטה אבל י"ל שזר מוזהר על הדלקה כמו על הרבה עבודות אחרות כמ"ש רש"י כד. ד"ה ארבע. ואמנם תי' הגמ' אין מובן כי לא פורש למה הדלקה אינה עבודה ומה נריעה מהצעת אליתא, והתוס' ישנים נראה דאין מפרשים בפ"י הפשוט שתהא שלהבת, עולה מאלי' שידליק יפה ופה ולא יניח ידו עד שיהי' אור גדול, אלא להפוך שידליק בקלות,

ממקום עמידתה עד מקום בהיכל שזר יכול להושיט ידו להרליקה (כי אף שכ' בספרי קרח והזר הקרב יומת לעבודה, היינו רק לחיוב מיתה דוקא עבודה אבל יש אי' דאו' לזר לכנוס אפי' ביאה ריקנית וכמ"ש מל"מ פ"ט מביאת מקדש הט"ו וכ"כ בהתורה והמצוה אמור ס"ס נ"ח. ועי' נחמי' ו. יא. ומי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי) וזה דוחק,

ונראה לתרץ ע"פ מ"ש באו"ח תרע"ג ס"ב הרלקה עושה מצוה לפיכך אם כבתה אינו זקוק לה. והיינו כיון דעיקר מצוה רק בשעת ההרלקה ואז נגמרה המצוה ולכן אם כבתה אין זקוק לה. וע"כ שפיר אמרי' בנר חנוכה אי הרלקה עושה מצוה והיא עיקר המצוה. כמקומה בעי' אבל במנורה הדין רכבתה זקוק לה כמ"ש מנחות פ"ח ב' ורש"י ד"ה נר ורמב"ם פ"ג מתמידים הי"ב וע"כ דאין המצוה נגמרת בעת הרלקה רק נמשכת כל זמן שהמנורה דולקת ואין צריך להרלקה שתהא דוקא במקומה כיון שכל זמן שתהי דולקת תהי במקומה אף אם בראשית מעשה ההרלקה היתה בחוץ אין יבכך כלום. ואמנם דש"י כ' דבמנורה הרלקה עושה מצוה אך הרמב"ם י"ל דלא ס"ל כן. וגם הא הב"ח סו' תרע"ה וט"ז שם סק"ב וברכי יוסף סק"ג העלו דאפי' בנר חנוכה א"צ הרלקה במקומה.

יהודה ל"ב גרוביבארט.

טורנטו קנדה

סימן נ"א

בענין מקדים תרומה לביכורים

(א) הרמב"ם פ"ג מהל' תרומות ה' כ"ג "כשמפרישין תרומה ומעשר מפרישין אותן על הסדר והמקדים שני לראשון, או מעשר לתרומה, או תרומה לביכורים אע"פ שעבר על לא תעשה מה שעשה עשוי כו'.

ותמוה ידוע השמיט דין אם תדם שניהם בבת אחת כגון ביכורים בימינו ותרומה בשמאלו וכן אם הקדים מעשר לתרומה, ונשרף הכרי. וכן במעשר ראשון שהקדימו בשבלים אם עובר

עבודה תמה דזר מותר לכתחילה מה עדיפא הרלקה מהטבה ועי' תפארת ישראל שם פי"ד אות כ"ח, דמפרש מטיב על הרלקה והוא נגד הרמב"ם שהרלקה מותר לזר ואמנם ממתני' זו שחשב המטיב דלוקה והשמיט המדליק, מוכח כהרמב"ם דהרלקה מותרת לגמרי אף שלא נודע הטעם.

והנה אף דהרלקה לאו עבודה היא מ"מ אמרי' ביומא שם אם זר נתן שמן במנורה פסור ראינה עבודה תמה כיון שיש אחרי' הרלקה. ולכאו' קשה מהכא על משנה למלך פ"ב מתמידים ה"ו ד"ה ודע שכ' ראי' לרמב"ם דהוצאת הרשן לאו עבודה מיומא כד. רתני לוי רחייב מיתה על תרומת הרשן דהוי עבודה תמה. וק' הא יש אחרי' עוד הוצאה לחוין אע"כ דהוצאה אינה עבודה, והנה הכא מבואר כנגדו דנתינת שמן לא הוי עבודה תמה משום שאח"כ יש הרלקה אף שאינה עבודה. אך נראה דהכא הרלקה שהיא מצות עשה מפורשת וחובת כל יום ואי אפשר לסלקה ולרחותה מזמנה ולכך אף שאינה עבודה, מ"מ עבודה שלפני' אינה תמה. ורק בהוצאת הרשן שאינה מ"ע גמורה וברגלים לא הוציאו כלל כמ"ש בתמיד פ"ב מ"ב וע"כ כ' מל"מ כיון שאינה עבודה הוי תה"ד שלפני' עבודה תמה.

ובמנחת חנוך צ"ח מק' על רמב"ם שכ' דהרלקה כשרה בחוץ מת"כ אמור סוף פי"ג יערוך את הנרות לפני ד' שלא יתקן מבחויז ויכנס, והשיב עליו בכלי חמדה תצוה דת"כ קאי על הטבה ויערוך אותו הפי' מטיב הנרות, ומי ישמע לו נגד האמת, והרי כ' יערוך אותו וכו' תמיד ומסיים בת"כ תמיד אפי' בשבת הדי דהפי' הרלקה שרוחה שבת וכ"כ רמב"ן אמור ובהעלותך, יערוך על הרלקה.

עוד הקשה במנ"ח, הא במנורה ודאי הרלקה עושה מצוה וכמ"ש רש"י שבת כ"ב ב' ד"ה אי ובגמ' שם מבואר דאי הרלקה עיקר, אז הרלקה במקומה בעי' ולמה כ' רמב"ם דהרלקה בחוץ כשרה וכן הק' במעשה רוסח על הרמב"ם ובס' יד דוד יומא בשם עז חיים בהעלותך להר' חיים אבואלעפאי, וביד דוד תי' רמ"ש רמב"ם והוציא לחוץ לא מחוץ להיכל רק שהוציאה

כתובה שהרי הקדים מעשר מ"ש למ"ד ואיכא גרסי איפכא ע"ש ולכן מכואר בר"ש במשניות דמאי פ"ז דעשה איכא אפילו בבת אחת שהרי לא הקדים ולאויכא רלא אחר. גרר עשה הוא להקדים את המוקדם למאוחר ולהכי עובר בעשה אפילו בבת אחת וגרר לאו על שהקדים המאוחר ולהכי בבת אחת אינו עובר בלאו. והרמב"ם דפירש דמעשרות של זו בזו דהראשונה מעושרת משום דקבע מעשרותיה בשנייה ואין השנייה מעושרת שאין מפרישין מעשר מן הראשונה שכבר נפטרה על השנייה שעריין חייבת במעשר שתיהן על מעשרות של זו בזו ושל זו בזו לא קשה מדוע לא הזכיר איסור עשה ללא משכחת לה עשה בשנייה דאין בדבריו כלום דשנייה אינה מתוקנת. אבל בהל' י"ב על מעשרות כלכלה בחברתה שקבע שתיהן כאחת הלא איכא איסור עשה בתרווייהו ולמה לא הזכיר הרמב"ם מזה. והר"ש בפה"מ ז"ל דהאי דר"י בן חנינא בירושלמי לא קאי אמעשרות של זו בזו וזו בזו רלא משכחת עשה בשנייה דאין בדבריו כלום דשנייה אינה מתוקנת. אלא אמעשרות כלכלה בחברתה קאי, שקבע על שתיהן המעשרות באחת ואיכא עשה אתרווייהו, והר"מ לא הזכיר כלל מאיסור מקדים ראשון לשני ולפרש בדברי הרדב"ז דק במעשר ראשון כלכלה הביא הרמב"ם דין רשתי כלכלות דבריו תמוהים דהלא במשנה דמאי פ"ז בשתי מעשרות איירי וכן הסוגיות מבבלי תמורה ד' ומירושלמי פ"ז דמאי שאיירי לענין שתי מעשרות וגם איסור קדימת מ"ש למ"ד ולדעתי נראה דאם בבת אחת איכא עשה תלוי במחלוקת שם בירושלמי או בתחילה הוא עובר או בסוף דלמ"ד דסובר בתחילה גרר האיסור בזה מפני שמקדים המאוחר ולמ"ד בסוף גרר האיסור מפני שמאחר את המוקדם ולהכי אם גרר האיסור מפני שמקדים המאוחר ולא אחרו הרי גם בבת איכא גרר עשה מפני שלא אחרו האיסור מפני שמקדים המאוחר ולא אחרו הרי גם בבת אחת איכא גרר עשה מפני שלא אחרו. אבל למ"ד דסובר בסוף האיסור דק מפני איחורו של המוקדם ובבת אחת ליכא איסור. והרמב"ם הלא סובר דלכסוף הוא עובר כמו שהובחתי

על כל תאחר. דכל אלה פלונתא בזה בירושלמי תרומות פ"ג ובירושלמי דמאי פ"ז. ובמעשר ראשון שהקדומו בשבלים נראה דהרמב"ם סובר דאינו עובר דהרמב"ם פ"ג מהל' אלו ה' י"ד נבי מעשר ראשון שהקדומו בשבלים רכותש ונותן משום קנסא מפרש הרמב"ם רמפני זה קנסוהו לכתוש מפני שלקח המעשר שבלים והפקיע ממנו תרומה גדולה, ורש"י ביצה י"ג ע"א ד"ה קנסא מפרש רקנסו אותו מפני שהקדים וגרם לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ורמעך לא תאחר. נראה דבזה פליגי רש"י והרמב"ם דטעמו של הרמב"ם גרר הלאו הוא מפני שמאחר המוקדם ולהכי במעשר ראשון שהקדומו בשבלים דפטור מת"ג ולא אחר את המוקדם ליכא לאו. ורש"י ז"ל סובר גרר הלאו מפני שמקדים את המאוחר ולכן גם במ"ד שהקדומו בשבלים עובר על הלאו דהרי הקדים את המאוחר וכן גם אם תרם בבת אחת שני המעשרות או תרומה ומעשר תלוי בזה דלהרמב"ם אינו עובר מפני שלא אחר את המוקדם. אבל סכל מקום תמוה למה לא הזכיר בהדיא דין זה, וכן תמוה עליו דבפ"ז מהל' מעשר ה' י"א "מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה תרומתן ואמר מעשרות של זו בזו וזו בזו דהראשונה מעושרת והשנייה אינה מעושרת ובהל' י"ב שם מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה תרומתן ואמר אלו מעשר " לא הזכיר הרמב"ם דין דעובר בעשה ולא תעשה משום קדימת מ"ש למ"ד. ובירושלמי דמאי פ"ז איתא דעל הראשונה עובר בעשה ועל השנייה בעשה ולא תעשה על הראשונה בעשה שקבע שני שמות כאחת ועל השנייה בעשה ולא תעשה שקבע שני שמות כאחת והקדיש שני שבראשונה לראשון שבשנייה, ועיי' דרדב"ז דמפרש דברי הרמב"ם על מעשר ראשון בלכר ודבריו תמוהים מאד.

(ב) ובתוס' תמורה ד' ע"א ד"ה ואיתמר מבאדים את הירושלמי דרמאי בשני גרסאות "על הראשונה אם קבע מעשרותיהן כתובה עובר בעשה שהיה להקדים מ"ר למ"ש והרי קרא שם בבת אחת מיהו לאו ליכא כיון דלא הקדים שני שבראשון ועל השנייה בלאו כשמתקן הראשונה

דאיירי בביעור הכוונה דקרא דילפינן מיני' כמה דברים אינו לוקה עליו דהוי כמו לאו שבכללות ובירושלמי זה דר"י מוקי לה בביעור אפשר ליישב דברי התוס' בר"ה ד' ע"א ד"ה ומעשרות דאתא קרא דביעור לעבור עליו בשני לאוין ובהגהות מהר"ב רנשבורג העיר על דברי התוס' הללו דהלא בביעור איכא רק עשה דביעור וכן כתב הרשב"א וביד דוד דביעור הוי רק עשה ולמה כתב התוס' דלאחר הביעור אם מאחר איכא שני לאוין אבל לדברי התוס' הללו יש מקור בירושלמי שהזכרתי דר' יוחנן מוקי קרא דמלאתך ודמעך לא תאחר בביעור.

(ד) והא דרש"י בתמורה ד' מפרש דאם הקדים מע"ש לראשון דעליו להפריש עוד הפעם וזהו העשה תמוה דמאי מהני הפרשתו עוד הפעם הלא כבר נפטר הכרי ולא יחול עוד שם תרומה על מה נפטר הכרי ולא יחול עוד שם תרומה על מה שיפריש לאחר הביכורים וכן במעשר שני שהקדים למעשר ראשון. ואולי יש לעשות סמוכין לדברי רש"י מהא דתוספתא תרומות פ"ד המקדים תרומה לביכורים מעשר ראשון לתרומה מ"ש למ"ד אע"פ שעובר בלא תעשה מה שעשה עשוי ראשון לאו יאכל עד שיצא שם שני עליו שני לא יאכל עד שיצא עליו תרומה כיוצא בו העושה עיסה מן הטבל בין שהקדים חלה לתרומה מה שעשה עשוי חלה לא תאכל עד שיוצא עליה תרומה ותרומה לא תאכל עד שיוצא עליה חלה. והמנחת ביכורים נדחק לפרש שם כי הלא דימוע פטורה מן החלה וכ"ש תרומה, ולדעתי כוונת התוספתא כי צריך לחזור ולהפריש על הסדר מפני העשה וזה מקור לדברי רש"י ועל הא דכבר נפטרה וכי אפשר לחזור ולהפריש עוד פעם שני דבאמת בתרומה ומעשרות שני גדרים חלות התרומה והמעשרות על הדבר שהפריש ותיקון הכרי ומה שעשה עשוי כי יחול קרושת תרומה על הדבר שהפריש. אבל הכרי עוד לא נתקן וה"ז כמו שמבאר בירושלמי תרומות פ"ב התורם את הבור ואמר ה"ז תרומה ע"מ שתעלה בשלום היה תורם תרומה ותרומת מעשר כאחת אינה שלום. יהודה בר' אומר לא עלתה דעתו של זה לעבור על דברי תורה להקדים מעשר לתרומה גדולה מתיב ר' בא בר'

מהא דמ"ר שהקדימו בשבלים דהרמב"ם סובר דלא עבר כיון דלא איחר את המוקדם ולהכי גם בבת אחת אינו עובר אפילו בעשה ולהכי לא הזכיר הרמב"ם גבי מעשרותיהן בשתי כלכלות דהוי בבת אחת איסור קדימה. והסוגיא דתמורה דבתחילה הוא עובר ולהכי בבת אחת איכא עשה.

(ג) והרמב"ם לא הזכיר איסור עשה בכל מקום כי אם לאו, מפני שטובר דהאיסור הוא בסוף. ופליגי בזה בירושלמי תרומות פ"ג ר' חייא בר' בא אומר בתחילה רב שמואל בר' יצחק אמר בסוף ולהכי לא הביא הרמב"ם דין דאם הקדים תרומה למעשר ונשרף הכרי כי הוא סובר לבסוף עובר על איחור המוקדם ובזמן שליכא איתור המוקדם אם נשרף הכרי אינו עובר. וכן בבת אחת דהלא הירושלמי בעי אם ביכורים בימינו ותרומה בשמאלו אם עובר ופליגי בזה אמוראי גם בן תלוי בזה כמו שהארכתי מוקדם והרמב"ם דלא הזכיר בשתי כלכלות איסור קדימת מע"ש למע"ר משום דסובר כמ"ד בירושלמי דאינו עובר. ובזה ניחא מה שהערתני על דברי הרמב"ם פ"ג מהל' תרומות ה' כ"ג דפסק דהמקדים תרומה לביכורים כו' ואינו לוקה מפני שאין לוקין על לאו זה, ולמה לא הביא טעמו של הגמ' תמורה ה' דאין לוקין על לאו זה מפני שניתק לעשה דהרי רש"י מפרש בעשה דהפריש. והכ"מ שם העיר על הרמב"ם דלא הזכיר שחזור ומפריש על הסדר כיון דהוי לאו הניתק לעשה ומפרש דהרמב"ם ס"ל דהלאו הוי כמו עשה ואין לוקין עליו ורבנו צ"ע ולפי שבארתי אתי יפיר דלסוגית הגמ' תמורה שם דבבת אחת איכא איסור דהאיסור הוא בתחילה על הקדימו של המאוחר ועובר מיד ועליו ללקות מ"ש ממימר וע"ז מחלק הגמ' דהוי לאו הניתק לעשה אבל הרמב"ם דסובר דעובר בסוף א"כ אי אפשר ללקות על לאו זה במקדים תרומה לביכורים דהלא עוד לא עבר ועוד לא נגמר הלאו ולהכי אין לוקין על לאו זה ולא נצרך הרמב"ם לטעם דניתק לעשה. ועוד אפשר לומר דהרמב"ם סבירא ליה בר"י שסובר בירושלמי תרומות פ"ג דהקרא דמלאתך ודמעך לא תאחר איירי בביעור ור"י סובר ג"כ דעובר אבל אינו לוקה משום

בניטין כ"ג: גבי מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל ופירש"י דממעט עכר), וכתבתי דקל וחומר הוא דמה גר שמל וטבל אע"פ שהוא ישראל גמור לכל דבר אפי"ה כל זמן שלא הביא קרבן גרות אינו רשאי לאכול בקדשים משום דאכתי לאו ישראל כשר הוא, א"כ כש"כ העבד שאינו ישראל כלל שאינו רשאי לאכול בשר קדשים, ועל כרחק צ"ל דהא דעבד מותר לאכול בקדשים הטעם הוא משום שהוא קנין כספו של ישראל, וכמו שעבד של כהן מותר לאכול בחזה ושוק משום שהוא קנין כספו של כהן, כן נמי עבד ישראל מותר לאכול בשר קדשים קלים משום שהוא קנין כספו של ישראל, ואוכל מה שרבו אוכל, וא"כ חצי עבד וחצי בן חורין שהוא מעוכב גט שחרור להמשנה האחרונה ואינו רשאי לאכול בתרומה, משום שנפקע קנין כספו של הארון כמנו, א"כ הוא הדין שאינו רשאי לאכול בשר קדשים, ומשו"ה אינו יכול לאכול בפסח מפני שהוא קדשים, והבאתי סמך לזה מקרא דכתיב גבי פסח ומקנת כספו יאכל בו ע"ש כספרי שהבאתי זאת בארוכה.

והנה כל מי שרואה את דברי יראה שכתבתי בפירושי דמסתבר שהעבד אינו רשאי לאכול בקדשים מצד עצמו משום שאינו ישראל כלל, אבל הרב המחבר הנ"ל הבין שכוונתי שהעבד אינו רשאי לאכול בקדשים משום שלא הביא קרבן גרות, ועל זה טרח להביא ראיות דעבד שנשתחרר אינו צריך להביא קרבן גרות, (ובאמת לא מצא יסוד ראוי ממשית לזה, ומצד הסברא בודאי צריך להביא קרבן גרות כיון דכלא קרבן אינו נעשה ישראל כשר כדאיתא בגמרא וברמב"ם) אבל תמה אנכי מאד, אמאי לא עיין בדברי, שהרי אנכי לא כתבתי כלל דעבד שנשתחרר צריך להביא קרבן גרות, אלא כתבתי דק"ו הוא דמה גר שלא הביא קרבן גרות אינו אוכל בקדשים משום שאינו ישראל כשר, כש"כ שהעבד לא יהי' רשאי לאכול בקדשים כיון שאינו ישראל כלל.

ועל מה שכתבתי עור רהא דעבד מותר לאכול בשר קדשים הוא משום שהוא קנין כספו של ישראל, כמו שעבד של כהן מותר לאכול בתרומה וחזה ושוק, והבאתי סמך לזה מלשון הכתוב

ממל והא תנינן אין תורמין מן הטמא על הטהור הנע עצמך שתרם ואמר לא עלתה דעתו לעבור על דברי תורה א"ר בא ב"ר ממל אם אתה אומר כן נמצאת מכריחו מן הקלה ומכניסו לחמורה טבל בעון מיתה טמא שאכל הטהור בעשה והכא במקדים תרומה לביכורים גם כן דעתו לתקן הלאו דלא ילקה ובודאי ברעתו בעת הפרשת הראשון לשוייר להפריש עור לתקן הלאו, ולענין מעשר לא נקרא זה מרבה במעשרות דהרי בהפרשת הראשון מחסרא העשה דסדר הפרשות וזהו דין בתיקון הכרי.

ועוד אפשר לומר דגם רש"י סובר דאינו צריך לחזור ולהפריש, ודק מה דרש"י מפרש נתקיה להפרשות היינו דהלא למאן דסובר דאינו לוקה קאי הגמ' והוא סובר דעובר בסוף כמו שהבאתי מהירושלמי ולא נגמר עור הלאו והוי כמו ככל לאוין לר"י דסובר בטלו ולא בטלו דלא נגמר עור הלאו דק בהפרשת המוקדם וזהו תיקונו בגדרו של הלאו פן לא יפריש המוקדם וכהא דר"י רמוסי לה כביעור אבל אם יפריש אח"כ את המוקדם מתקן את הלאו.

(המש"ך יבוא)

חיים בן ציון נטולביטש

רב ואב"ד לואיסוויץ, קו.

סימן נ"ב

ברין חצי עבד וחצי בן חורין

תשובתי להמחבר ספר מקור ברוך

ראיתי בהספר מקור ברוך שחיבר יד"נ הרב הגאון ר' נחום ברוך גינצבורג שליט"א הגאב"ד דיאנאווא (בחלק ב' סי' ל"ט) מה שהעתיק מספרי נתיבות חיים (סי' י"ד) ומה שכתב על זה, וכפי הנראה לא עיין היטב בדברי.

הנה אנכי כתבתי שם לתרין את דברי הרמב"ם שפסק דחצי עבד וחצי בן חורין אינו אוכל בקרבן פסח בהיפך מדברי שאר הראשונים, וכתבתי אנכי דיש לומר שהרמב"ם סובר דמצד עצמו אין העבד רשאי לאכול בשר קדשים מפני שאינו בכלל ישראל, כמו שכתב הרמב"ם דעבד יצא מכלל עכו"ם ולכלל ישראל לא בא (וכן מכואר

דכתיב נבי פסח מקנת כספו הוא יאכל בו ע"ש. הנה גם בזה לא עיין הרב המחבר הנ"ל וסב"ר דכל לימודי הוא מקרא דמקנת כספו דכתיב נבי פסח, וכתב על זה וז"ל וזה הוא נגד סוגיא ערוכה ביבמות (דף ע') האי תושב בו' וחזינן מזה דרין מקנת כסף בפסח אדרבה לגדיעותא אתי למימד דקני ליה רביה לגופו לפיכך אסור לאכול אלא דוקא בהמנאת דבו ולא בהמנאת אחרים בו' עכ"ל הנה תמה אנכי מאוד ע"ז. חדא הלא בכל הסוגיא לא נמצא אף רמז קל דילפינן ממקנת כספו דהעבד צריך לאכול בהמנאת דבו ושנית הלא בדיתא מפורשת היא במסכת פסחים דף פ"ח דילפינן מקרא דשה לבית אבות שהעבד צריך לאכול בהמנאת דבו וא"כ ילפינן המנאת דבו מקרא דשה לבית ולא ממקנת כספו, ושלישית דאפילו הוי ילפינן המנאת דבו מקרא דמקנת כספו, ובי מפני זה אי אפשר ללמוד נפשטיה דקרא דמקנת כספו אובל בפסח, דהא מכואר ברש"י בפסחים דף פ"ח דלא בעינן יתור קרא לזה שאובל בהמנאת דבו, דכתב וז"ל דעל כרחק ימשכו אחריו דסמוכים עליו עכ"ל.

ועל כן תמה אנכי מאד על מה שכתב שהיא סוגיא ערוכה. ואחר כל זה לוא הוי מעיין בדרכי הוי' רואה שאין עיקר סמיכותי על הקרא דמקנת כספו אלא על הא דעבד של כהן אוכל בתרומה וחזוה ושוק.

גם לא אבין אנכי מה שכתב שלפי דרכי אין העבד רשאי לאכול בשר קרשים חוץ מפסח, ובאמת כתבתי אנכי בפירושו שהעבד רשאי לאכול בשר קרשים קלים משום שהוא מקנת כספו של ישראל.

והנה מה שהביא הרב הנאון המחבר הנ"ל ביסוד לרבריו את דברי הרמב"ם שכתב (בפי"ג מאי"ב הי"א) וז"ל ואין העבד טובל אלא בפני שלשה וביום שבו תגמד גרותו ויהי' כישדאל עכ"ל דמכואר שהרמב"ם סובר דעבד שנשתחרר צריך טבילה מדאורייתא, והביא את קושית התוספות שהקשו מהא דניטין (דף מ') האומד לשפתתו צאי בו והתקדשי בו דמשמע שאפשר לקרשה קודם שתטבול, וגם הביא מה שהקשו מדרכי הרמב"ם פ"ט מהלכות עדות דמשמע

ונראה לי לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל, דהנה הוא ז"ל כתב בהלכות איסורי ביאה (פי"ב הי"א) וז"ל העבדים שהטבילו אותם לשם עבדות וקבלו עליהם מצוות שהעבדים חייבים בהם יצאו מכלל העכו"ם ולכלל ישראל לא באו עכ"ל וזה הוא שכתב הרמב"ם הנ"ל דטבילת עבדות הוא מקצת גרות, והנה קיי"ל גבי הקדש שהמקדש מקצת בהמה פשטה הקדושה ככולה ומוה למרו בגמרא דגם גבי קדושי אשה פשטו הקדושין ככולה (קדושין ז'), ולפי"ז י"ל דנבי עבד נמי כשישתחרר פשטה קדושתו ככולו (ונראה דמה שאמרו בניטין מ"ג ב' רחצי' שפחה וחצי' בת חורין שנתקדשה ואח"כ נשתחררה דנמרי קדושי ראשון ג"כ הטעם הוא משום דנתפשטו הקדושין ככולה) אבל זה שייך רק לענין חיוב מצוות דכיון דהעבד כבר נתחייב במקצת מצוות כאשר משו"ה כשנשתחרר נתפשטו עליו חיוב כל המצוות וכל זמן שהוא עבד זכות ארונו גורם לו שלא יתחייב במצוות שלא לבטל מעבודתו, אבל הקדושת ישראל שלא חלה עליו כלל ע"י טבילת העבדות שלו, כמכואר בגמרא וברמב"ם הנ"ל, א"כ אף אחד שנשתחרר אינה חלה עליו מעצמה, משום דזה אי אפשר להתפשט כיון שלא הוי' לו מקורם מקצת קדושת ישראל, דדוקא היכא שחלה מקצת קדושה אז אמרינן דפשטה הקדושה ככולה, אבל היכא שלא חלה הקדושה כלל אי אפשר להתפשט, משו"ה י"ל דסובר הרמב"ם דצריך טבילה מדאורייתא כדי לבא לכלל ישראל, אבל חיוב מצוות י"ל שחל עליו בלא טבילה שניי' משום דכיון שכבר נתחייב במקצת מצוות פשטה קדושת המצוות ככולו אחר שנשתחרר כשאין עוד מניעה לזה מצד העבדות. וראי' לזה שהרי אסור בשפחה אחר שנתשחרר אע"פ שלא טבל.

והנה הא דעבד פסול לעדות ילפינן בב"ס פ"ח מגזלן ואשה שאין מקיימין כל המצוות (זה מפני שאינו מוזהר דזה מפני שאינו מקיים) והם פסולין לעדות אף עבר שאינו חייב בכל המצוות הוא

זה. ובביאור הענין נראה דיעוין נימוסי הרמב"ן על התורה ריש פרשת ויקרא רחוק על רש"י ז"ל פירש דהא דקיימא לן דאין שלמים באים נרבת צבור היינו דוקא מתרומת הלשכה אבל אם גבו בתחלה מרוב ישראל שפיר מצינן למיקרביה דכל כי האי גונא קרבן שותפים מיקרי והרי שלמים באים מן השותפות ועל זה כתב הרמב"ן רכל הבא מרוב ישראל קרבן צבור הוא דמיקרי ומכיון דאין שלמים באים מן הציבור אי אפשר להקריב שלמים שיש לרוב ישראל חלק בהם. יעוין שם. ובדאי דאין לומר בדעתו של רש"י ז"ל דסבירא ליה דאי אפשר שתהיה עליו תורת קרבן ציבור אלא אם כן בא מתרומת הלשכה דהא חזינן בפר העלם דבר ובשערי עבודה זרה דגובין עליהם בתחלה וכדאמרינן בכמה דוכתי. יעוין מנחות דף נ"ב והוריות דף ו' ומוכח דחל עלייהו תורת קרבן ציבור גם על ידי נבייה בתחלה שלא על ידי תרומת הלשכה. וברור דשיטת רש"י היא דבאמת ביסוד הדין של חלות שם של קרבן צבור לא בעינן כלל שיביא מתרומת הלשכה ועיקר חלות השם של קרבן צבור תלוי בשייכות לציבור ואם הקרבן שייך לציבור יהיה באיזה אופן שיהיה שפיר מצי למיחל עליה תורת קרבן ציבור אלא שבזה חלוקה היא תרומת הלשכה מנבייה בתחלה דהבא מתרומת הלשכה ממילא הויא קרבן ציבור מה שאין כן בגבייה מתחלה דבה שני הדברים אפשרים הם דאפשר שרבר אחר יהיה שייך לרוב ישראל בתורת יחירים דהרי ליכא שיעור בשותפות והרי זו שותפות של ששים רבוא אנשים. וכמו כן אפשר שברבר אחר יהיה שייך לכל ישראל לא בתור יחירים כי אם בתורת ציבור. ומשום הכי גבי שלמים שפיר מביאין אפילו בשויכים לרוב ישראל דכנהאי גונא חשיבין להו לשותפין אבל היכא דבעינן דוקא שתהיה משל ציבור כגון בפר העלם דבר ודכוותה תו תפסינן דבהמה זו תורת קנין צבור עלה ויוצאין בה ידי חובתן. ומהשתא ניחוי אנן במי שמסר לצבור נדבתו בכדי שציבור יצאו בזה ידי חובתן עיין תוספות שבועות שילהי פ"ק ויומא דף ל"ה בודאי דהך מסירה

פסול לערות, וא"כ כשנשתחרר כיון דלפי הנ"ל נתחייב בכל המצוות י"ל רסובר הרמב"ם שהוא כשר לערות כיון דא"א ללמוד עוד מנולן ואשה. ואפשר נמי שתופס בו קדושין אחר שנשתחרר אפילו בלא טבילה, דהנה הא ראין קדושין תופסין בעכו"ם ועבר ילפינן במסכת קדושין משני מקראות (קדושין ס"ח), דעבר ילפינן מעם הרומה לחמור ועכו"ם ילפינן מואחר כן תבוא אליה ובעלתה רכתיב גבי יפת תואר, וא"כ כשנשתחרר העבר שנתחייב בכל המצוות מסתבר שאינו עוד בכלל עם הרומה לחמור, וגם כיון שיצא מכלל עכו"ם א"כ אינו בכלל תבא אליה ובעלתה דאיירי בעכו"ם וא"כ שוב אין לנו קרא למעמו מתפיסת קדושין.

אגב אורחא אעורר כי מה שחידש בספר מקור ברוך הנ"ל (בחלק ב' סי' י"ז בר"ה והשתא) בענין חזקה דרבא, הנה חירוש זה כבר נמצא בספרי נתיבות חיים סי' מ"ה.

חיים יצחק קארני

ר"מ בישיבה "ביהמ"ד לתורה" בשיקאנא

סימן נ"ג

מסירה לצבור

במנחות רכ"א: פרי' הגמ' ולבן בוכרי דהעיר דכל כהן ששוקל אינו חוטא, כיון דלכתחלה לא מחייב לאתווי כי מייתי נמי חוטא הוא רקא מעייל חולין לעזרה ופריק דמייתי ומסר להו לצבור וכבר עמדו רבותינו הראשונים על הסתירה בין סוגיא זו לסוגיא דב"מ דף ק"ח גבי שומרי ספיחין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה דהתם אמרינן דפלוגתא דתנאי הוא אם מקבלים ככהאי גוונא דאיכא תנאי דחיישי דילמא לא ימסור לציבור יפה יפה ועיין סוגית הש"ס ר"ה דף ו'. ונראה בזה דהנה באמת עצם החשש דילמא לא ימסור יפה יפה אינו מובן דהא קיימא לן דברים שבלב אינם דברים ומאי איכפת לך כמה שבלבו, סוף סוף הרי הוא אומר שמוסרו והמסירה נעשית כהלכתה ואיזו חשש הוא זה. ועיין מל"מ הלכות שקלים שעמד על

דכל דבא מרוב ישראל צבור הוא רהוה, הנה מדבריו במלחמות ריש פ"ג דברכות לא משמע כן וצריך עיון בסתירה זו בדברי הרמב"ן ודנתי בזה במקום אחר בארוכה אלא שאין כאן מקומו. **יצחק הוטנר**, ברוקלין ניו יארק.

מח"ס תורת הנזיר על הרמב"ם הל' נזירות

סברת הגאון ר"י הוטנר שליט"א קרבן צבור ע"י שגובין מתחלה יש עליו שתי שמות שם צבור ושם שותפות יובן ביותר לפ"ד הר"ש פ"ב הפרה מ"ג, דהביא תוספתא "אם מתרומת הלשכה היתה באה דמיה נופלין לתרומת הלשכה, ובתב הר"ש עיקרה מתרומת הלשכה ומיהו יכול אדם להתנדב ולמסור לצבור ואם נפדית אין דמיה נופלין לתרומת הלשכה, דארעתא דהכי לא אקריש' ע"כ, ומובן החלוק דבתרומת הלשכה לעולם בקדושתו אבל אם מתנדב ומסרו לצבור עוד זכות הנותן בו, וה"ה אם נבו בתחלה דלא פקע זכות הנותן מיקרי שותפות, אבל בתרומת הלשכה דנפקע זכות הנותן לגמרי אין בו תורת שותפות רק תורת צבור, ועי' רמב"ם פ"א מתמורה ה"א "או מי יתמיר בקרבן צבור הואיל ויש לו בהן שותפות הד"ז לוקה ואין התמורה קודש" ומשמע דסובר דכל קרבן צבור מקרי גם שותפות, ועי' בתוס' מנחות ע"ח: דלא מחייב אם יש חמץ לאחד מישראל ומשמע דאף דאסור לשחוט התמיד על החמץ, מ"מ אינו עובר אם יש חמץ לאחד מישראל, והיינו דל"ש שם יחיד על קרבן צבור, ונפקע שם יחיד לגמרי ואין ע"ז תורת שותף כלל. ויש עוד חילוק לענין לב ב"ד מתנה דלא אמרינן רק על מה שבא מתרומת הלשכה ולא על נדבת יחיד אף שמוסרו לצבור, כמ"ש התוס' מעילה י"ד ד"ה בונין בחול, והטעם כנ"ל דכיון דלא פקע זכותו בזה שמוסרו לצבור ל"ש לב ב"ד מתנה. ועי' תוס' מנחות ע"ג בד"ה איש דאם עכו"ם מוסר לצבור לא מהני, והיינו משום דלא נפקע זכותו, ועי' ירושלמי שקלים פ"א מ"ד זו לא נדבת יחיד הוא ואינן מתיבן לוי' כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא של צבור ועו"ש ומשמע דפליגי אם נפקע דין היחיד מקרבן צבור אף ע"י שקלים, ויש לי בזה אריכות ואכמ"ל. ומ"ש הרמב"ן לברכות

לא עדיפא מאילו נבו על זה בתחלה מדוב ישראל דהא לעולם אי אפשר לן למוחשב מסירה זו כתרומת הלשכה וזה פשוט. וממילא המוסר נדבתו לצבור צריך שימסור להן שיוכזו בה דוקא בתורת ציבור דאם יוכזו בזה בתור יחידים וכשותפין דעלמא הרי לא יצאו בזה ירי חובתן וכשיטת רש"י הנ"ל והוא הרבר הנאמר בנמרא דחייטינן שמא לא ימסור לצבור יפה יפה דהיינו דשמא אינו בקי בחלוקה זו בין תורת ציבור ובין תורת שותפין ואי אפשר למיסמך שיזכה להן כדון. וכעין זה איתא בגיטין דף כ"א אישה י"א ידעה לאקנויי ועיון שם. ונתיישבה קושית המשנה למלך. וכל זה לא שייך אלא בנוגא דמוסר לצבור גוף הרבר הנדרש לצבור וכגון בספיחין דהן עצמן קרבין למנחת העומר או בעובדא דיוביא דף ל"ו דמוסר הכתונת עצמה שכהן גרול עומר ומשמש בה. אבל במוסר לצבור מעות שיקנו בהם דברים המוטלים עליהם לחובותיהם שפיר מצי למיזל ללשכה דכשם שמעות הלשכה באים מזה שישראל מקיימין מצות מחצית השקל, כמו כן אפשר שיבואו מעות ללשכה ממה שישראל מנדבים מעות ללשכה דאין לנו שום מיעוט דמעות הלשכה אינם באים מנדר ונדבה וברייתא מפורשת שינינו בתוספתא פ"ג דשקלים האומר מנה זו לנדבה סלע זה לנדבה מיבא ונתן לישופר של נדבה כהנים מקבלים אותן ולוקחים בהם עולות הבשר לד' ועורות לכהנים. הרי דעולה זו הבא מנדבה לישופר קרבה בלי נסכים ובלי סמיכה ככל עולת ציבור והיינו משום שמנה זו הבא לישופר שם הקדש ללשכה ע"ה וממילא לא שייך באן בל"ל למידן הך חשישא דמסירה שאינה יפה וכנ"ל דרק במסור גוף הרבר דאין לנו בלשכה רק כסף ולא הויא אלא כגבייה מתחלה בזה בעינן דוקא שלא תהיה ההקנאה כתורת שותפות דעלמא אבל במוסר מעות בזה בודאי ממילא חל עלה תורה ציבור ובכהאי גוונא אין כאן מקום לחישוב שמא לא ימסור יפה יפה דרברים שבלב אינם דברים. ולהכי אפשר קאמר בש"ס מנחות דף כ"א דכהן מוסר שקלו לצבור דהיינו דמקדישו הקדש לשכה. ובגוף דברי הרמב"ן הנ"ל בנימוקין על התורה שכתב

לגמרי אם הויק דלית כאן אפילו דין כמון רק במתנות שאין טובלים כגון הזרוע והלחיים והקבה, אבל בתרומה גם הר"ן מודה שיש לכהנים זכות וחלק עוד קודם שבא לידם. הרמב"ם במצות הפרשת חלה ותרומה חשב הפרשה ונתינה לכהן למצוה אחת והשיג עליו הרמב"ן בסה"מ שרש י"ב וז"ל וכן הדין השני שיוזכר הרב למנות מה שלוקח הכהן חלק מן המצוה אינו דין שזה לו בכללן אבל יש בהן חלוק כי הדברים הטובלים הן שתי מצות בודאי, והמשל בזה החלה שכל העיסה אסורה עלינו עד שנפרש אותה ונצטוינו בה מצוה נפרדת שנאמר חלה תרימו תרומה וישלך יעלה בלבינו שנתרום אותה להוציא העיסה מאיסור ונעזבנה או נשליך אותה באיט צוה אותנו יתעלה בנתינתם לכהן שנאמר מראשית עירסוטיכם נתנו לה' תרומה וכו' עכ"ל הרמב"ן, הגאון בעל קנאת סופרים השיב ע"ז וז"ל: ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דעיקר המצוה במתנות כהונה הוה הפרשה לכו כדמשמע מקראי דתרימו תרומה לה' וכן מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' והיינו דאחר הפרשה מיד יצא השאר לחולין והיא קדש לה' כדי ליתנה לכהן כי כך נצטוינו דהיינו שההיוב לתנם לכהן אינו אלא כמו הנפקד שהוא חייב להשיב הפקדון לבעלים והנתינה לכהן אינו מעין מצות הפרשה אלא משולחן גבוה קא זכי הכהן בתורת פקדון מיד אחר הפרשתן עד שיחלקם לכהנים כדכתיב ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתם, וכן השיב ע"ז הגאון מרגניטא טבא וז"ל כן אינו מונה רבינו נתינת חלה ותרומה לכהן למצוה משום שכל אלו קנאן הישם ונתן לכהן והמה זוכים משולחן גבוה ואינם נותנים משלהם כלום לכהן אלא משל חלק השם שקנאן כדאיתא בספרא כל מצות כהונה קנאן השם ונתנם לכהנים וכן משמע פשטא דקרא כל חלב ויצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתם הרי השם נתנם מהלקו כדכתיב אשר יתנו לה' לך נתתה, וכן כתב הרמב"ן בעצמו בתשובת שאלה ס' קפ"ט שזה הטעם שאין מברכין בנתינתם לכהנים כי הכהנים משולחן גבוה קא זכי והוא אינו נותן

לברכות פ"ג בס' המלחמות, עי' בב"י או"ח סי' ק"ז שהביא בשם רבינו מנוח ובעל ההשלמה דכולם סוכרים בדברי רש"י דאין עולת צבור רק מקיין המזבח, יעו"ש"ה.

שמואל אהרן הלוי פרדס,

עורך ומו"ל הפרדס

סימן נ"ד

בענין מויק מתנות כהונה

(המשך מחלק י' חוברת ח' סימן מ"ו)

ולפי דברינו שאמרנו דהמתניתין מיירי בכל גונו אפילו בתרומה קודם שבא ליד כהן לא שייך להקשות כלל מדאגבייה קנייה איזה קנין שייך בזה דהא גם קודם היה תחת ידו וברשותו ולא שייך כלל לומר שחייב תשלומין בא קודם דלא נקרא נגב בזה כלל והחייב תשלומין כתחיל הכא רק בשעת אכילה ואז הוי תשלומין והמלקות באין בכת אחת בשעת אכילתו לכן צריך לאוקמי דוקא בלא התראה. ונשאר לנו הקושיא מה שהקשינו אמאי מחוייב במזיד בתרומה לשלם הקרן ולא מפטור מטעם מויק מתנות כהונה, וכן יש להקשות גם להרמב"ם דפסק אם לא התרו בה משלם הקרן ובפ"ט מה' בכורות ה' י"ד פסק כר"ח דמויק מתנת כהונה פטור וא"כ קשה הלכתה אהלכתה. לפי דברי התוספות ל'ישנא בתרא שאין לו תובעין בדיני שמים מיהא מחייב לא קשה כלל דהעיקר דין מזיד דמחייב לשלם הקרן מיירי רק לצי"ט דברינין אי אפשר כלל לגבות דאין לו תובעין, אבל לישנא קמא דילפינן מזה דפטור לגמרי וכן לפי דברי הר"ן דאין נפקותא בין הני תרי לישנא דפטור לגמרי קשה מאד להבין אמאי משלם את הקרן ולא פטור משום מויק מתנות כהונה.

לכן לענ"ד נראה לי לתרץ הגם לדברי הר"ן דמתנות כהונה קודם שבא ליד כהן אין זה ממון כהן כלל אבל בכל זה יש חילוק בין מתנות הטובלים כגון תרומה ועוד לשאר מתנות כהונה שאין טובלים. דהר"ן לא אמר דפטור

ונתנו לה אחר שנתייחד עמה אינו גט עכ"ל וע"ז הקשה הר"ן (בסוף פרק הזורק) "ועוד היכי פסק בפירוש דאינו גט דהא בשמעתין ספוקי בעלמא דמספקי להצריכה גט שני וכו'". אבל אין מקום לומר שיהא הגט בטל לגמרי וכו', עכ"ל. וכן כתב המג"מ שם. ויש לרזן ברבדיו ולומר דיו לבוא מן הדין להיות כנדון וכו' ומש"כ המג"מ שם "וכודאי שדעתו היה ללמוד פסול הגט מדין ק"ו "וביטולו מן הסכרא וכו'" אינו מובן איך יתיישב קושייתו הנ"ל? וכבר פירשתי כוונת המג"מ במקום אחר. אבל כעת נראה לפיענ"ד ליישב שיטת הרמב"ם באופן אחר בסיועא דשמיא.

דהנה בש"ס (קידושין ט' ע"ב) איתא "כתבו לשמה ושלא מדעתה. רכא ורבינא אמרי מקודשת. רב פפא ור' שרביא אמרי אינה מקודשת". ופירש"י שם "קודם הכתיבה לא נמלך בה ואח"כ הודיעה וקבלתה וכו'". מהא נמלך בה ואח"כ הודיעה וקבלתה וכו'". מהא חזינן דהיכא דבעינן שידע הטופר ציווי דבעל שיכתוב שטר קידושין וריצוי דידה שיכתוב השטר, בעינן שיהא לו הידיעה קודם הכתיבה כדי שיחשב לשמה. ואם אין הודעה כדורה בהאי שעתא, אפילו שקבלתה אח"כ, מ"מ חשוב ודאי שלא לשמה ואפילו ספק אין כאן. דהלשון "אינה מקודשת" לגמרי משמע, דאין חוששין לקידושין אפילו לחומרא. וכן פוסק הרמב"ם (פ"ג מהל' אישות הל' ד'). והא דרבא ורבינא אמרי מקודשת? לא משום דלא ס"ל דבעינן ידיעה ברורה קודם הכתיבה. אלא כרמפרש ד"פ שם טעמיהו "מה יציאה לשמה ושלא מדעתה אף הויה לשמה ושלא מדעתה" והיינו דסבידה להו דאע"ג דריצוי דידה מוכרח לצורך חליות הקידושין, מ"מ אינו מוכרח ואין לו מקום כל עיקר לצורך לשמה דכתיבת השטר דקידושין. אבל אילו הוה ס"ל לרבא ורבינא דבעינן ללשמה דקידושין דעת מקנה גם אינהו הו ס"ל.

דבעינן ידיעה וראית, מציווי דיריה ומדיצוי דיריה לכתביה עור קודם כתיבת השטר קידושין. ואם לא אין ממש בקדושין אפילו לחומרא. והנה הגם דלא הדי גירושין כקידושין בזה, דכקידושין הצווי תלוי בבעל והדיצוי באשה.

להם מאומה משלו וכן במעשר מן המעשר כתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן וכן כחלה כתיב נתנו לה' תרומה ולא כתיב לכהן א"י שהשם קנאו ונתן משלחנו הנבוה לכהנים ומה שכתב נתנו לה' תרומה אינו ציווי אלא הודעה שהוא לכהן במתנה עכ"ל.

מכל הני נראה בקריאת השם נפקעת כח הבעלים לגמרי ולא נישאר להבעלים אלא המצוה הנתינה לכהן ואין כהם אלא טוכת הנאה בעלמא והכהנים ישזוכים לא מהבעלים אלא משלחן גבוה שהתורה נתנם להם חלק עבודתם וכשכיל זה יש לאמר שהמתנות שייכת ונכנס כרשות כל הכהנים בחזקת אותו השכט והכהן שקונה אינו צריך קנין להפקיע מרשות הבעלים אלא רק להפקיע מרשות שאר הכהנים וזה הסכרה שייך לומר רק כרבדים הטובלים אבל כרבדים שאין טובלים כגון זדוע והלחיים והקיבה שאין צריכין שום הפרשה מקודם ולא נכנס קודם כרשות הנבוה קודם הנתינה עומדים המה כרשות הבעלים, ומה שהתורה צותה לתת לכהנים כזה עור לא נפקעת רשות הבעלים מזה קודם שנתן, ובוה המתנות שאין טובלין שפיר והעושה עכירה שנתחייב כה מלקות ותשלומין פ' הר"ן אם הויק המתנות אין כאן מצוה ולא דין ממון ופטור לגמרי כיון שהזיק דבר שאין לכהנים שום בעלות וזכות על זה כל זמן שלא בא כרשותם, אבל בתרומה גם הר"ן מודה שיש לכהנים זכות וחלק ונקדאים ממון כהנים עור קודם שבא לידם.

(חמשך יבוא)

שרגא ליב בריל,

רב כוויליאמסבורג ברוקלין, נ. י.

סימן נ"ה

לשמה בגט

רמב"ם פ"ט מהל' גירושין הל' כ"ה. נתייחד עמה אחר שאמר להן לכתוב ולחתום וליתן לה, הרי אלו לא יכתבו. וקל וחומר הרבדים. אם הגט שניתן לה לידה כשנתייחד עמה נפסל הגט שמא בעל, קל וחומר לזה שלא נכתב, ואם כתבו

המפרשים דפתמא גר תושב בכל מקום הוא שקיבל עליו ז' מצוות, ולאכאורה מאי נפ"מ לבינן שקיבל עליו ז' מצוות או לא כיון דבעינן גברא דישראל וגברא דעכו"ם אסור בקרבן פסח ומאי מעלוותא דקיום המצוות כאן אם הוא עכו"ם ולמה צריך לזה קרא, ומוכח דכברינו דעל גר תושב יש עליו באמת חלות דין הגירות שהוא נקרא גר תושב ואינו עוד גוף של עכו"ם אלא י"ל גר תושב, ונתיי דאינו ישראל אבל נברא של עכו"ם נמי לא מקרי אלא גברא דגר תושב, והו"א המותר לאכול קרבן פסח להכי אצטריך למעוטי, וכן משמע לשון הגמ' שהבאתי שחכמים אומרים כל שקיבל ז' מצוות שקיבלו עליהם בני נח, אשר מזה משמע להדיא כמו שכתבנו, דחייבו הוא חיוב אחר מחייב בני נח ורק שנותן סימנא שצריך לקבל אותן ז' מצוות שקיבלו עליהם בני נח, והיינו דגר תושב מחוייב בהן מצד דין גירות ולא מצד דין בן נח.

והפ"ו מתורץ קושית התוס', דודאי מיירי שמקיים הו' מצוות שמחוייב הוא מצד בני נח, ורק עיקר המחלוקת הוא לענין גר תושב והיינו לענין שהיו' עליו חלות דין גירות שהיו' נקרא גר תושב, וע"ז קאמר ר"מ דאם קיבל עליו מצד דין חיוב מצוות התורה שלא לעבוד עכו"ם הוי ג"כ גר תושב ויש עליו חלות דין גירות, ומחוייב הוא מצד חיוב מצוות התורה מלבד מה שמחוייב הוא מצד דין בן נח, דכני נח נמי מצווים על זה. ופ"ו ניהא דברי רש"י מקושית התוס' דאיך קאמר ונרץ זה גר תושב שהוא מצווה על שבת וקשה הא עכו"ם ששבת חייב מיתה, דבאמת קשה מה שכתב רש"י דגר תושב מצווה על שבת משום דמחלל שבת הוא כעובד עכו"ם והיינו דרש"י אויל לשיטתו בחולין ה' ע"א ד"ה אלא זו"ל, האי תנא חמירא לי' שבת כעכו"ם דהעובד עכו"ם כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית עכ"ל, והיינו דשבת היא אות על מעשה בראשית, (ויש שיטות דסברי דהוא מפני חומר האיסור ולא מטעם אות נפ"מ לענין יוה"כ, ועיין רמב"ם בהלכות גירושין וברש"י יבמות ע' ע"ב ד"ה אלא, וגר תושב כונתו שם שמקבל עליו לקיים ז' מצוות כמו שפירשו

עליו שבע מצוות שקבלו עליהם בני נח אחרים אומרים אלו לא באו לכלל גר תושב אלא איזה הוא גר תושב זה אובל נבילות שקיבל עליו לקיים כל מצוות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות (ועיין ירושלמי ריש פרק הערל ביבמות), והנה בתוס' הקשו דבמסקנא אמרינן דהוא לענין להחיותו וקשה דהרי מיד שעבר על שבע מצוות חייב מיתה דזהרת בני נח וזהו מיתתן בלא עדים והתראה וי"ל דכל זמן שלא דנוהו בבית דין אינו חייב מיתה דרע דהא אמרינן העכו"ם לא מעלין ולא מורדין.

ונראה לתרץ קושיות התוס' דבאמת מה דבן נח מחוייב לקיים שבע מצוות וגר תושב המה חייבים נפרדים דבן נח מחוייב מצד שנצטוו על ידי נח וקודם קבלת התורה הרי היו ג"כ מחוייבים בשבע מצוות אלה, (ורק שהודיענו בתורה ע"י משה רבינו שבני נח נצטוו עליהם כמו שכתב הרמב"ם במלכים פ"ח הו"א), והדין דגר תושב מה דמחוייב בו' מצוות נראה דהוא מצד גירות, והיינו דגירות כגר צדק הוא מלבד מעשה הגירות צריך לקבל עליו מצוות התורה ועי"ז חל עליו חלות דין הגירות ונעשה גר צו"ק, וכמו כן בגר תושב כשמקבל עליו ז' מצוות התורה חל עליו דין גרות דגר תושב ומחוייב בו' מצוות מצד חיוב מצוות התורה ולא מצד חיוב דבן נח, ומובן שאינו נעשה בישראל לענין זה אף למ"ד רמב"ם כל התורה חוץ מנבילות, אבל יש עליו חלות דין גירות, שענין גירות הוא מלבד מה שנכנס בקדושת ישראל יש עליו דינים של גירות ע"י מה שמקבל מצוות התורה, ונתחדש ע"י עליו שם דין גר תושב ומפקע מדין בן נח, וראיה לזה דצריך לקבל בפני שלשה הרי חזינן דע"י קבלתו חל עליו חלות דינים דגר תושב, דאם העיקר הוא רק מה שמקבל עליו הו' מצוות בלי שום חלות דינים למה צריך בפני שלשה חכמים, וכן מהדין דאין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג ג"כ נראה דיש עליו חלות דינים דגר תושב, וכן גבי פ"פ דכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו איתא במכילתא תושב זה גר תושב ושכיר זה הגוי והובא גם בתוס' יבמות ע' ע"ב ד"ה אלא, וגר תושב כונתו שם שמקבל עליו לקיים ז' מצוות כמו שפירשו

לשנאת האחים ולמכירתו הלא גם בלחם, באהבת אביו אותו יותר מהם ובהבאת הרבה יש רי חומר לישנאה, ככתוב "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו".

יוסף הצעיר בן הזקונים איננו הולך בדרך הרבים, בדרך שכבשוה אחרים, איננו מתמוג עם הכלל, הוא מכפר את מעשי אחיו הגדולים ואינו נרתע לאחוריו מפני ריב משפחה, הוא נזיר אחיו. אישיות עצמית. עצמו ת יוסף. פורץ לו דרך לעצמו. פה צר לו ושואף קדימה למרחב ואין כל מעצור לפניו. הוא תושב מחשבות כבירות להתגלות כחותיו, לעשות גדולות ונצורות כקול משמים מדבר אליו בהקוץ ובחלום על תעודות גדולות המחכות ושמורות לו, ובהרהרויו וחלומותיו לא יכיר תחומים, וכבני רשף מגביה עוף מעלה אל מרומי על ומרקיע ישחקים — והנה השמש והירח וצבא השמים משתחיים לו.

ואמנם יש שוגים בחלומות, הווים בעלי רעיון רוח נפרז, בדבר שאי אפשר "על מנת שתעלי לרקיע" והכל נשאר בעולם הרמיון. זו פ נ ט ס י ה (ערוך, מירושלמי ב"ב פ"ח ה"א) לבדה בלי כשרון המעשה, אבל פנטסיה עם יד חרוצים, עם ע נ ד ג י ה, מצליחה. כל איריאה גדולה נראית כראשיתה כחלום ואת הרבה ממצייאים גדולים חשדו בתחלה בשנעון ותמהון לבב, אך אחרי אשר משאת נפשם התגשמה וחלומותם היו למציאות ומציאות, נוכחו הכל כי הם בחכמתם ראו את הנולד.

חלומות יוסף לא יזאו דברו ולא היו לאכזב, כי אינם פרי התפעלות וסכוכי תעותעים ודמיונות החושים, אך יסודם בחשבון ורעת. הוא נאה דורש ונאה מקיים, איש הרוח ואיש המעשה ובכשרון ותבונה נפשו דרכה עוז והוא מטפס ועולה במעלות עד מרום קץ הגדולה והוא מוישל על מצרים כל ימי חייו.

ואשר חלם, כי השמש משתחוה לו, וכפי המובן, השמש הוא סמל והכוונה לאביו, ויפלא כי יוסף העניו המשיב לפרעה "בלעדיו" יעלו על לבו מחשבות גאון ובזו, כי הוא ישלוט באביו ואביו מורהו יקח תורה מפיו והוא יורה לו דעה? אך על כל דור לחדש ולהוסיף על מעשי דורות

מצווה הלא אצלו בחללו את הישבת אינו כופר במעשה בראשית, ולכן נראה לפי מה שבארנו דגר תושב מחוייב בז' מצוות מצד חיוב קבלת הגירות והחיוב דז' מצוות הוא מצד חיוב מצות התורה ולא מצד חיוב של בני נח, וחיוב בישראל באותן ז' מצוות ועל פי מה שנקראו ז' מצוות מצד חוק התורה, וכיון רמצד חיוב תורה מחלל שבת כעובר עכו"ם א"כ גם גר תושב מחוייב בזה, וזה ילפינן מוינפש וכו' לגרך דמצווה בזה. ומתורז גם הקושיא מעכו"ם ששבת רתייב מיתה דעכו"ם מצווה מצד יטהו כן נח מטא"כ גר תושב דמצווה הוא מצד חלות דין דגירות שיש עליו ומחוייב הוא באזהרת עכו"ם בישראל, ולבני ישראל חלול שבת הוי כעכו"ם דאצלו היא אות, וגם מובן רלא קשה כלל מה שהקשו שם בתום נפישו להו לאווי יתירו, דרש"י סובר דחיוב ישבת דגר תושב היא גזיה"כ מצד לתא דעכו"ם ולא מצד חיוב שבת עצמו. (ולענין הקושיא מכריתות עיין בטורי אבן חגינה י"א מה דכתב ישם בזה והארכתני כמום אחר).

וראיה למה שכתבתי מצאתי ברבינו גרשום בריתות ט' לענין מה דאמרינן ישם דגר תושב מצווה על שבת, כתב גר תושב שקיבל שלא לעבוד עבודת כוכבים כיון שיש בו קצת גירות אינו עושה כל מלאכה, וזה להדיא כדברינו שיש עליו חלות דין גירות כגר תושב ומו שבארנו בשיטת רש"י, וכן עיין בדקדק הבית מה דכתב דלאחרים שייך כגר תושב גר שנתגייר כקטן שנולד רמי ע"ש בשער ד' וקצת מישמע ישם דלכו"ע אמרינן כן.

(המשך יבוא)

דברי אנדה

חלומות — וחנוכה

מאת הרב ר' יהודה ליב גרויבארט,
טורונטו, קנדה

מה משמשים חלומות יוסף לעיקר גדול כספור המעשה? ואם מפני שהם הגורמים

ופורקן? זה מוטל בספק ותלוי — "כהיום הזה", לפי הזמן, לפי הנהגת ההמון. אם החגיגות סגורות בשבת, ישמחו על נצחון אבותינו על היונים שגזרו על השבת והחנוכה להם לתשועה. אבל למחללי שבת נח יותר פריקת עול מפורקן, ולשמחה מה זה עושה?

בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. הנרות הללו יאירו נתיבתנו בנר מצוה ותורה אור, אור לישרים, אור זרוע לצדיק. וענך כולם צדיקים, הנרות הללו אנו מה לי קים.

בעולם היהדות והרבנות

ועד הישיבות רשיקאנא

ועד הישיבות בעיר רשיקאנא נמד בהצלחה את מנבית השנתית, אשר התחילו בימים הנוראים שעברו. השתא נאסף סכום יותר גדול מזה של אשתקד, הודות למאמציהם של ראשי הועד הזה, ה"ה: הרבנים הגאונים הלוחמים בחדף נפש בעד התורה ומוסדותיה, ר' עזריאל עפשטיין, ר' אפרים עפשטיין, ר' צבי יהודה אלשוואנא, ר' אברהם יצחק קאדראן וחבריהם בעבודת קודש זו, רבני רשיקאנא אשר כולם כאחד הכניסו את עצמם בשמחה עצומה ובמרץ גדול כפעולה נשגבה זו של החשת ישע ועזר למרכזי התורה הגדולים שבכל קצוי ארץ. ואליהם נכו ראשי הקהלה התררית רשיקאנא, ר' אבא גאלר-בלאט, ר' אברהם מאיר גאלרבערג, ר' שלמה לעווין, ר' אברהם שמואל ברוריא והרב ר' מנחם זאקס מנהל הקהלה.

הכנסות ועד זה קודש הן רק להחזקת הישיבות הגדולות בארץ ישראל ובחוץ לארץ.

בתי ת"ת החרדים בא"י

כבר נרפס ב"הפרדס" על התיסרות "מרכז חנוך התורה" בא"י, וכל רבני א"י עזרו ותמכו מרכז זה. למטרה זו בא לאמריקה הרב הנאון מו"ה שמואל גריינימאן מנהל המרכז, למצוא תמיכה ועזרה להחזקת בתי ת"ת אלו, אשר נוסד כבר ארבעה ועשרים חררים.

שלפניו. האב מוסר מורשה לבנו כל אשר הנחילו לו אבותיו ואשר פעל הוא והבן מוסיף עליהם ועובר ב י ת ר ו ן הכשר. עדות ביהוסף שהוסיף מעשים רבים ועל ידם נתקדש שם שמים באותות ומופתי מצדים וגדול בבור בית יעקב, ואלו היה יעקב שוקט על שמריו בארצו לא נקרו ויאתיו כל אלה, ועל ירי יוסף ירד יעקב מצרימה. זאת הוראת "השמש משתחה לי". הרור הישן מרכין ראשו לרור החדש הממלא מלאכות עליונה ואביו מודה לו כי העבירה והגדיל לעשות. וזה "היה בית יעקב אש ובית יוסף להבה". איט מתלקחת ולהב עולה ממנה במרה גדולה. יוסף ברא תקופה גדולה לעם ישראל.

וכמהו עשו החשמונאים, הם אינם נכנעים למנהג. אינם בני דורם. אינם מחקים מעשי ההמון ואינם בטלים ברוב ואינם מחוים קידה כלפי אנשי זרוע. ובימי אנטיוכוס אשר גזר כליון חרוץ על רת משה ותפוג תורה ואין מועד ושבת, והעם יושב בחבוק ידים ובשיוון נפש ומסכינים לגורלם ולאסונם ואומרים נואט ומצטרקים כי אזלת ידם ואין לקום נגד האויב העצום והתקיף — אז צלח רות ה' על מתתיהו הכהן הזקן ובניו, והם מתפרצים ומפרקים הרים ומשברים סלעים, מקפצים ומזלגים על כל תחתים ולא יסוגו אחור בפני כל רעמים וסערות ולא יתנו מפני כל, ובמסירת נפש נלחמו מלחמת ה', והמעטים מנצחים את הרבים והעצומים, ויטהרו את הארץ מגלולים והשיבו את הרת לאיתנה והחזירו את התורה לישנה ויכוננוה ויבצורה, ולזכר נצחון תורה אור אנו מרליקים נר של חנוכה.

הנרות הללו קודש הם. אוהבי תורה ושומרי מצוה, שומרי שבת כחללו ישכחו ויתענגו על האור כי טוב וליהורים היתה אורה ושמחה על ירי נצח והור של החשמונאים. אבל למחללי שבת ועושים אותו חול, מה להם לחוג נשף חנוכה, לעשות משתה והלולים ולצאת במחולות. אם עיניהם טחו מראות נכותה, החג להם לחגא, ואור אורתא הוא.

"ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך" — זה ודאי. "ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

מובן לרגלי המאורעות בא"י, המצב איום ונורא, אשר בלתי יכולת למצוא בא"י עוד ותמיכה לבתי ספר אלו.

הרב נרדינימאן, מפורסם למדי באמריקה לרב חשוב ונואם מצוין, וכבר יסד ועד של רבנים ובע"ב בניו יארק לעזרו. באספה הראשונה ביחד עם מר יוסף טריוויש, גזבר המרכז בא"י, שבא ג"כ כאן, נאספה הסכום של ג' אלף דולר, אשר נשלח מיד לא"י להנזכר השני מר ירחמיאל וועקסלער.

לשכה הזמני — במלון כרארוויי סענטראל, חדר 713.

אברות גדולות בארץ ובגולה

ירושלים, — נפטר הרב הגאון מו"ה בן ציון אברהם סואניקא ז"ל. הוי חבר למשרד הרבנות בירושלים, ועל ידו הופיע לאור ירחון המאסף מספר של שנים הרבה, רבני העיר הספידוהו.

ת נ צ ב ' ' ה

ברוקלין - ניו יורק, — נפטר הרב הצדיק הגדול בתורה מו"ה ישראל אונגער זצ"ל בזאבנא, גאליציען. בנו של הגאון הצדיק מו"ה שלום דוד אונגער זצ"ל נכדו של הגה"ק מדזיקוב ודאפשיץ זצ"ל.

הרב ישראל אונגער ז"ל זה כשנה ישבא לאמריקה, ומשפחתו עוד באירופה, ובזמן סער שיהיה כאן. נספחו לו אנשי שם יודים ואוהבים. שתמכו ועזרו אותו, ופתאום נפטר והלך לעולמו, בן מ"ג שנה היה, ומה גדול הצער והבאב.

נעשה ועד מיוחד המשתדל לטובת משפחתו, חוב על כל איש מישראל להשתתף במגבית זה, לטובת האלמנה והיתומים האומללים, וזכות אבותיו הקדושים יגינו על כל מי שיבוא לעזרה. משלוח הכספים להעתון "מארגען זשורנאל, על שם של הרב אונגער.

ברוקלין - ניו יורק, — נפטר הרב הגדול בתורה מו"ה צבי הירש אורנשטיין ז"ל. הרב צבי הירש מפורסם בתורתו ויראתו, והרבה עשה ופעל לחוסק התורה והיהדות, היה

ת נ צ ב ' ' ה

שיקאגא, — נפטר מר אברהם סולודר ז"ל, היה מורה בביהמ"ד לתורה ועורך ירחון מצויר בשם "רונו".

ת נ צ ב ' ' ה

עם נמד הרפסת "הפרדס" בא הבשורה המעציבה על פטירת הרב הגאון המפורסם אוצר התורה והיראה מו"ה יעקב אליעזר סילי מאן זצ"ל. שנפטר ביום א' כ"ג כסלו (תרצ"ו) בשנת נ"ט לימי חייו,

עת ספור ועת רקוד. בחוברת זה נדפס "עת רקוד", ברכת מו"ט לנשואי בתו תחי' כעת נדפס "עת ספור" על פטירתו.

הרב סילמאן הוי אחד מיחירי סגולה מרבנים הגדולים והחשובים בניו יארק רבתי, איש שמסר נפשו על חוסק התורה ויהדות במדינה.

הרב סילמאן נולד בעיר לוסק פלס מניסק, והוי לו שם גדול באירופה. היה רב שם בקהלות חשובות, אחרי בואו לאמריקה היה ר"מ בישיבת רי"א בניו יארק וכישיבת בהמ"ד לתורה בשיקאגא, והיה רב בפליניפעלד, נר"ז ואיזו בתי כנסיות בניו יארק. היה חבר חשוב לאגודת הרבנים, ועד הרבנים דניו יארק.

ת נ צ ב ' ' ה !

חגי נשואין

מו"ט ליד"ג הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם יצחק קארדאן שליט"א ולרעייתו הרבנית תחי' לנשואי בתו החשובה המשכלת ריזא מערי תחי' עב"ג הרב הגדול בתורה מו"ה עזריאל זעליג גורמאן שליט"א. החתן הרב גורמאן הוא גדול בתורה ותלמיד מיישיבות אירופה, והוא רב בכהב"ג "בני ציון" בשיקאגא.

תהיה למזל ולהצלחה ויזכו לבנות ביתם בהרי ציון וירושלים,

מו"ט ליר"נ הגאון הגדול הרב צבי פסח פראנק שליט"א, האב"ד בעה"ק ירושת"ו הנשואי בתו הכלה המהוללה מינא תחי' עב"ג הרב הגאון הצעיר גרונם לאנדא שליט"א בנו של הרב הגאון מו"ה שלמה לאנדא שליט"א האב"ד בסטערין, רוסיא, ביתם תחי' תורה וגדולה במקום אחד.

הרב רא"ב זילבערבערג, הוא נכדו של הגאון הגדול צדיק תמים מוהרח"י נפתלי זילבערבערג וצ"ש.

בתקוה אשר העיר פיטסבורג יכירו רוב גדולי יקר ערכו, וישבעו עונג מזיו הוד נאומיו היקרים, ויחזיקו אותו בכבוד הראוי.

מכתב ברכה

מתגאון הגדול הצדיק הרב ר' ברוך דוב לייבאוויץ שליט"א, לבן גיסו הרב הגאון העילוי מו"ה אהרן חיים צימערמאן שליט"א

ב"ה.

החיים והשלום מן השמים אל כבוד מסרפי הרב הגאון העילוי החריף ובקי ומעמיק ומחדש ח"ת בעמקות וישרות יקר היראה כשת"ה הבחור מר אהרן חיים נרו יאיר שליט"א, הלוי צימערמאן, ר"מ בישיבת בית המדרש לתורה בשיסאגא.

ברכה ושלום ומו"ט ונזכה לראות בנאותן של ישראל ובכוא משיחנו בב"א.

הנני לבוא אל כתר"ה שי' בברכה כי יהי' עלותך להיות ר"מ במזל טוב והצלחה ותזכה לעשות חיל בהרבצת תורה ויקוים בך יש מפור ונוסף עוד ויתוסף בעז"ה שיעשה כמעין המתגבר להשקות תלמידים מתורתנו הק' לאורך ימים ושנים טובים. חידושי תורה להורות לבני יהודה קשת דרכה של פלפולה של התורה ומצליח במלאכת הש"י תחי'.

בנפיש דורך אוהבך המברכך מקרב ולב עמוק.

ברוך דוב לייבאוויץ,

ר"מ בישיבה הק' בית יצחק,

קאמעניץ, ליטאָווסק

ח"י מרחשון, תרצ"ו.

מו"ט ליר"נ הגאון הגדול הרב צבי פסח פראנק שליט"א, האב"ד בעה"ק ירושת"ו הנשואי בתו הכלה המהוללה מינא תחי' עב"ג הרב הגאון הצעיר גרונם לאנדא שליט"א בנו של הרב הגאון מו"ה שלמה לאנדא שליט"א האב"ד בסטערין, רוסיא, ביתם תחי' תורה וגדולה במקום אחד.

מו"ט ליר"נ הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם בנימין זילבערבערג שליט"א, מרבני ורשה וכעת רב בפיטסבורג, לנשואי בנו החתן הרב מו"ה צבי מאיר שליט"א, עב"ג הכלה המהוללה אידל רחל תחי' בת הרב הגאון מו"ה יעקב ישראל בערנער שלט"א, רב בקליוולאנד, אהיו.

מו"ט ליר"נ הרב הגאון המפורסם מו"ה אליעזר פופקא שליט"א, לנשואי בנו הרב הגדול בתורה מו"ה אברהם ארי' פופקא שליט"א עב"ג הכלה המהוללה שרה רבקה שאסטאק תחי' מפירלפי'.

החתן הרב רא"א פופקא, כבד נתקבל הרב באיוו בתו כנסיות בפירלפי'.

תחי' דרכם צלחה, ביתם תחי' תורה וגדולה במקום אחד.

מו"ט ליר"נ הרב הגאון הצדיק מו"ה שלמה יאסקאוויץ שליט"א מורשה, לנשואי בתו הכלה המהוללה פיינא דינה תחי' עב"ג החתן המופלג בתורה מר יעקב ישעי' שליט"א.

הרב ר' שלמה, הוא חתנו של הגאון הקרוי האדמו"ר שליט"א מגור.

מו"ט ליר"נ הרב הנ' מו"ה אלי' דוד סטאמץ פפער שלט"א, רב בעקרון אהיו ולרעיתו היקרה הרבנית תחי', לשמחת בר מצוה של בנם היקר מר יהודה ליב יהי'. יה"ר שיוזכו לראותו מגודל בתורה וי"ש.

פיטסבורג, פא.

הרב הגאון המובהק החו"ב כליז המעלות

והמעולה נגד החוק כשר של יסאר מדינות ארצות הברית, וכבר נעשה עבודה מרובה על ידם בזמן האחרון, מאה וחמש עשרה איש נתפסו על אישר עברו לחוק הכשר. ומהם ישה וארבעים איש אישר נדונו, ואחד ושלישים איש עוד ממתנים על תוצאת המשפט. שלשה בתי חרושת לווארשט נדונו לסגירה, להגלי חוק הכשר נגזר אישר אינם רשאים להנות המוכר כשר טרפה לריסום באותיות של עברית ואידית פרישע פלייש" או יסארי אותיות, אשר יביא מכשול להטעות הבריות בחשבם למוכר כשר כשר.

בזמן האחרון נעשה חוק על בתי מטבחים כי מלכד אישר הבשר נחתם בחותם של הממשלה (גאווערנמענט אינספקטשאן) צריך להיות עוד חותם כשר, והמה מכינים עוד חוקים אשר זהו יביא לישמור ממכשולים בנוגע לבשר כשר, הועד מהממשלה, יו"ר הרב אלי' רר. יונג, הרב ר' נחמן צבי עבין, הרב מרדכי שוכטאוויין, הרב מאקס דראב, פרופיסאר אייויקס, מר מאקס יעלין, אינספקטאר מר דו שארדווי רינגלער,

שיר השירים אשר לשלמה

זה ארבעה חדשים אישר ר' שלמה לעווין נעשה ארון לעצמו, בעל בתי חרושת של סיני כשר, וכשר סטאר בשיקאגא, וכבר מפורסם שמו הטוב בכל ערי אמריקה, וכל מיני כשר מעושן (יווארשט) היוצא מבתי חרושת של סיני כשר, וכשר סטאר, מלכד הידור הכשרות המצוין בכל אופני הידורים, המיוחדים במדינה, אישר זהו מפורסם לכל רבני המדינה, הסחורה בעצמה טובה מאוד ומצוין בטעמו ובשיבועת עונג.

כל פעם אשר הנני בא לבתי חרושת אלן, ישמח לבבי בראותי יום יום מוסף והולך בהטבת מצב הכשרות ובהישגחה היותר מעולה, יר' שלמה לעווין עומד ומשגיח על הכל, מלכד המשיגיתים ת"ח מצוינים, ומומחים באומנות זו, מר ערליך ומר בנימין לערכאן נ"ל. והנני מתפלא על האיש הזה ר' שלמה לעווין בעבודתו המרובה. הטובת הכשרות, ועבודתו למצב הממחר. ר' שלמה לעווין, אש תמיד תוסד בו. נר בית ישראל, אור היהדות, למהר ולקריש את

ברכה

מזל טוב וסימן טוב לאחותינו המהוללה, כות מינא, בת הורינו האהובים, הרב הגאון, רשכבה"ג, מרא דארעא דישראל מרן צבי פסח פראנק והרבנית הצדקנית מרת גיטא מלכה, לנשואיה את ב"ג העילוי המצוין, בחיר הישיבות שבארץ ושבגולה, עריו לגאון ולתפארת ר' חיים גרוס לאנדא.

ברכת ה' והצלחתו תלוה את נשואיכם, וכשרונותיכם הגאוניים יביאו מהר פרי ישוב להם.

מנחם בן ציון וחנה זאקס

שמחה גדולה בעקרון שבאהייא

ישבת פ' וישלח, ומחרתו יום ראשון, היו ימי חג לבני עדת עקרון, שבאהייא. שבהמוניהם השתתפו בשמחה הגדול של רבם, הרב הגדול איש האשכולות, ר' אלי' רוד שטאמפפער ורעיתו הרבנית המצוינה מרת נחמה, בת הגאון האדיר הרצ"פ פראנק, האב"ד רעיה"ק ירושלים, בהזרמנות "בר מצוה של בנם הנעלה יהודה-ליב. הבחור, הבר-מצוה, הגיד פפול ארוך ועמוק שהשאיר רושם עצום על כל שומעיו. בין האורחים המרובים שנהרו מערים אחרות לכבוד חגיגת מצוה זו היו: הרב הגאון המפורסם ר' שעפטל קרעמער והרב המפורסם לתהלה ר' מנחם זאקס מנהל הקהלה החרדית דשיקאגא.

בואכם לשלום

בימים אלו בא לאמריקה רב גדול וחשוב הרב הגאון הנעלה מו"ה חיים אליעזרי שליט"א מירושלים עה"ק, חתנו של הרב הגאון המפורסם מו"ה אפרים פעלקאוויין שליט"א, רב בעיר ברידזשפארט, הרב חיים אליעזרי היה מתלמידי סלובורקה והברון, וכבר נרפסו מימנו מאמרי תורה בהפרדס. בתקוה שימצא פה מקום כר נרחב לעבודתו על שדה הרבצת התורה והיראה, תהי באו לברכה.

חוק הכשר של מדינת ניו יארק

החוק הכשר של מדינת ניו-יארק הוא הטוב

מז"ט להרב הגאון ר' אלי' מרדכי פינקעל-שטיין שליט"א לנשואי בנו היקר והנעלה ר"ד ישראל פינקעלשטיין נ"י עב"נ הכלה החשובה מרים סילמאן תחי' בת הרב הגאון ר' יעקב אליעזר סילמאן שליט"א.
תהי דרכם צלחה בחיים ויזכו לבנות ביתם בהרי ציון וירושלים.

עזרת תורה — שיקאגא

נעשה חוב להעיר שיקאגא, אשר בשבת חנוכה עושים מגבית של צדקה עבור המוסד "עזרת תורה" בכל בתי כנסיות ובית כנסת אשר לא יוכל לעשות הכרות המגבית בשבת חנוכה יש לו תשלומין לשבתות אחריו. גם בשנה הזאת באספת מרכז הרבנים נעשה החלטה להכרות מגבית צדקה עבור "עזרת תורה" בשבת חנוכה, חוב קדוש לכל בית-כנסת בשיקאגא. על הרבנים ונשיאי בתי כנסיות לעשות הכרות צדקה ל"עזרת תורה" בשבת חנוכה, ובשבתות הבאים.

הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' חיים יצחק קארב, והרב ר' חיים מערניק, המה העומדים בראש למגבית זה.

תוצרת הארץ

חוב גדול וקדוש לכל יהודי לקנות פירות הארץ המשובחים בטיב טעמו ויופיו, והמוקדם לברכה.

גם לקנות ייני כרמל המשובחים ומפורסמים בהדר הכשרות הנעלה, ובוה יוצאים חוב בנין הארץ, אשר כל ישראל החוב לעזור בכנינו.

חידה

בת שלשה פנים אני,
ולוי שם בארבעה,

אפתח פי ואומר: מה נאו עצי חמר צומחים בגנה.

אך השמר לך מאורבים שומרי גבול המדינה. (גיטין).

ואם ספר לפניך, תראה ארץ רחוקה מארצך דרך שנה (ב"ב).

וכאשר סר ראשי אז יעלה קוץ וגם למלכה הרשעה בא הקץ. (מגילה).

הבית, שלא יכבה ח"ו, וזה קרוב לארבעים שנה אשר האיש הזה עומד במסירת נפשו לוחם מלחמות בעד הכשרות, וכל מי שלוקח מיני בשר מעושן מבתי חרושת אלו סיני כשר וכשר סטאר, יודע ברור, אשר בונה בית ישראל, ואוכל מינים הכשרים בהדר הכשרות.

ר' שלמה לעווין, ראוי לברכה מכל רבני המדינה ומכל היהודים החרדים במדינה, בית ישראל ברכו את ר', מי שעוזר ומסיע לבנות "בית ישראל" ברכו את ר', בא לו הברכה מאת ר'. הש"י יעזרה ויברכהו בכריאות השלימות, שיוכל להוסיף בעבודתו למעלה בקודש.

בתי חרושת אלו עומדים בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א, הרב ר' עזריאל עפשטיין, הרב ר' שמואל שאך, הרב ר' ארי' לייב קאפלאן, הרב ר' אפרים עפשטיין, הרב ר' צבי יהודא אלשוואנג, והרב ר' אלעזר ראובן מויסקין, המה המפקחים על בתי חרושת אלו, המה עומדים בראש העיר שיקאגא.

בענין חשש יי"נ בי"ש לכל השנה

בהפרדס שנה י' חוברת ח', אשר כת"ר מעורר אודות הברענדי של כל השנה שצריכים שלא יהא בו חשש יי"נ, כבר כתבתי זאת זה כשתי שנים או יותר לאגודת הרבנים וכן כתבתי להרב הגאון רח"פ עפשטיין מסט. לזאים. ורב שמחתי כי גם כת"ר התעורר בזה, ידע נא כת"ר כי כל הברענדים הבאים מקאליפארניא בלא הכשר מרב מוכהק נעשים מסתם יינם ואין אני רוצה להיות ממוצאי דבה כי רבים מהמכשירים יין כשר לפסח נותנים ברענדי בלי הכשר בהיין, כגורע שנותנים ברענדי ביין 20 פראצענט חזק. וההיתר שלהם שסומכים על "המשכנות יעקב", אבל הוא לא התיר רק בדיעבד אבל לא לבתחלה. וכתבתי ג"כ זאת להרב הגאון רי"ל זעלצער והוא הסכים לרבדי, אבל מה אומר ומה אדבר כי ההפקרות גדול במדינה זו.

מאיר צבי הירש

דב בסאן פראנציסקא.